



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

PIGTRAAD

NR. 11-12 ' DECEMBER 1955

10. ÅRGANG



Fryslev-Morgen.
3.1 Febr. 1945
-G.P.S.

BERGS BOGTRYK

Thorsgade 97

Kbhvn. N.

Tlf. Ægir 19

PROTOKOLFABRIKEN

Kgs. Nytorv 18

Tlf. C. 927

N. D. AUGUST'S EFTF.

J. P. Rasmussen

Åbenrå 19

Kbhvn.

SIGFRED PETERSEN & SØN

Nr. Farimagsgade 16 B

ALGRAFOTO

Griffenfeldsgade 27

Luna 2222

NORMAL TRYKKERIET

R. Thegler-Jensen

Shurlasgade 4

Asta 222 - 223

CHARLES HANSENS EFTF.

Reproduktionsanstalt

Pilestræde 19

C. 5885

**EDGAR LARSENS
BOGTRYKKERI**

Øresundsvej 14

Su. 8541

H. PÜDENPHANT

Gl. Kongevej 74

Specialforretning for kontormask.

Eneforhandler af:

Torpedo skrivemaskiner

Precisa regnemaskiner

Schuberts regnemaskiner

Tlf. C. 13712 - 13713

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

PROTEKTOR: HS. KGL. HØJHED PRINS AXEL

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16).

Telf.: Om dagen Minerva 1336 om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret der har været bopliedende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlem.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2 nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

BESTYRELSE**Forretningsudvalget:**

Formand: Konsul, sagfører, Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Militærattache, Fl. B. Larsen, Stockholm.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund, Ordrup 5075.

Sekretær: Pastor Poul Riis, Rosenvængets Sidealle 5, Kbhvn. Ø.
Tria 3101.

Den øvrige bestyrelse:

Damtoft, Aage E., præst, Vesterbro 76, Alborg. Fosmark, Johs., overlærer, Redaktør af Pigtråd. Slagelsegade 9, 2., Kbh. Ø., Øbro 8537. Holt, Paul, seminarieforsøger, cand. mag., Århus. Jespersen, Otto, landsretssagfører, Søndergade 72, Århus. Johansen, P. A., arkitekt, Bernstoffslunds Allé 80, Charlottenlund. Kjeldsen, K., oberstløjtnant, Odense. Kæraa, Leo, tandteknikermester, Banegårdspladsen, Århus. Leth, O., bibliotekar, Johnstrupsvej 8, Sorø. Loft, Johs., gas- og vandmester, de Mezasvej 18, Århus. Mahler, P. E., førstelærer, Nr. Søby Skole, Nr. Søby, Fyn. Møller, Poul, fabrikant, Skive. Næsted, Børge, læge, Sadolinsgade 9 st. th., Odense. Olesen, Otto W., boghandler, Randers. Olesen, O., kontorchef, Grønnegade 18 A, Herning. Rambusch, H., landsretssagfører, Kongensgade 49, Esbjerg. Schmidt, Otto, prokurist, Kolding. Thestrup, K. (M. F.), dommer, Herning.

BLADET PIGTRÅD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. (kontortid 9—16) Minerva 1336.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Overlærer Johs. Fosmark, Slagelsegade 9, 2. sal, København Ø. Telefon: Øbro 8537 (træffes bedst 17,30—18,30).

FORRETNINGSFØRER

Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Telefon: Ordrup 5075.

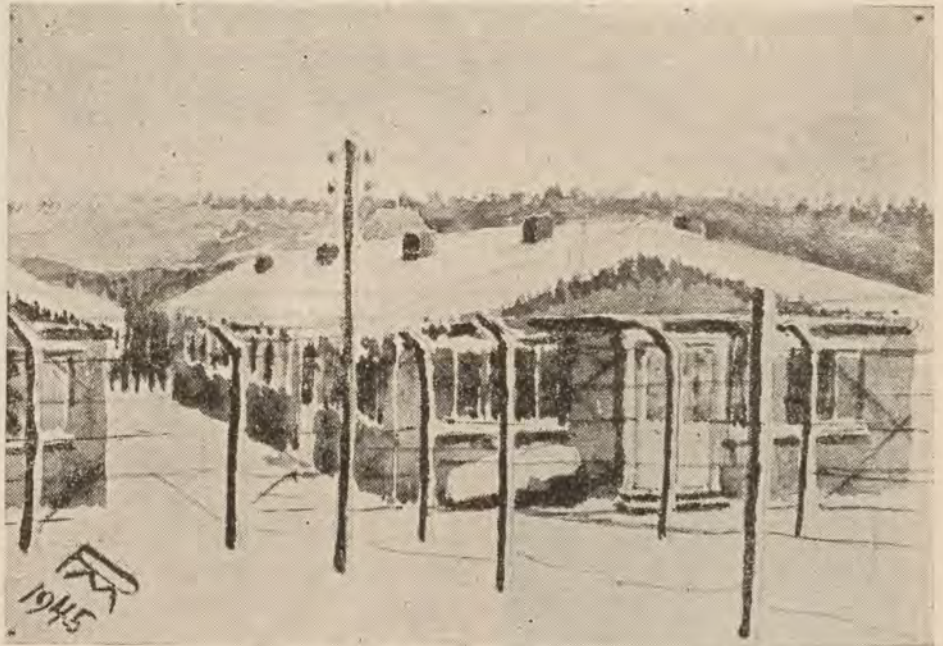
TRYKKERI

Hak Jørgensens Bogtrykkeri, Ejby pr. Glostrup.

Aflleveret til postvæsenet den 20. december

Forsidebilledet: Frøslevlejren i Gerda Ploug Sarps streg og farver.

Prædiken holdt
juleaften 1944
i
Frøslevlejrens
barak 14



Julesne over Frøslev-lejren 1945.

Af sognepræst POUL HOLM, Grundtvigskirken

Kære kammerater!

Den jul, vi nu skal prøve at holde med hverandre, vil jo få sit ganske særlige præg i kraft af de forhold, under hvilke vi skal fejre den — den vil først og fremmest blive mærkelig derved, at vi skal holde den skilt fra dem, vi står nær. Vi ved, at de i dag tænker på os vel mere end nogensinde — og savner os, som vi tænker på dem og savner dem. Dette må vi nøjes med. — Julestemning, som vi ellers plejer at kende den, må vi undvære i år, men Gud ske lov vi så tør begynde her i aften med at minde hverandre om, at julen står og falder ikke med vore følelser og stemninger, men er en

virkelighed, der har sin kilde i noget, intet menneskeligt endsige da djævelsk kan røkke ved, har sin kilde i Gud. — Ondskaben i verden kan berøve os vor frihed, skille os fra dem, vi elsker højest i verden, og meget andet kan den gøre, men det, der er evigt, det, der er fra Gud, kan ingen djævel røre!

Lad rase mørkets drot
med løgn og mord og spot,
han har dog få't sin dom,
da Krist til jorden kom,
et ord ham nu kan fælde.

Og når jeg så skal prøve på her i aften ganske kort at forkynde julebud, lad mig så gøre det ved først

at sige sådan: Julebudet er det, at Gud elsker mennesker, elsker den menneskeslægt, der er udgået fra hans hånd og bestemt til at vende tilbage til ham for at leve det oprejste, fuldkomne menneskeliv — julebudet er det, at således elskede Gud verden, at han gav sin søn, den enbårne, for at hver den, som tror på ham, ikke skal fortabes, men have et evigt liv, julebudet er det, at han favner hver barnesjæl på jord og lover os englevinger, ja:

Himlens lys kom i ham til jord
skinner til ny oplysning stor,
godt kan vi nu ved nattetid
kende som børn vor Fader blid
o, Gud ske lov!

Ja, siger I måske, det lyder meget



Landbo-Sparekassen for Fyn

Odense — Nyborg — Svendborg — Fåborg — Assens — Kerteminde
Otterup — Nr. Broby — Ringe — Dalum — Ferritslev — Tommerup
Gudme — Jordløse

MARIUS BOEL

»BORGMESTERGAARDEN«

Albanigade 5

ODENSE

Telefon nr. 7810

^{A/s} Axel Meyer & Co.

Ingeniør- & maskinforretning

ODENSE

SVEN LASSEN
Reklamebureau

Hanco A/S

Ejby

Nilaco A/S

Carl Hansen & Søn Møbelfabrik

Odense



Af de øjeblikke, der i Frøslev blev uforglemmelige, nævner alle Frøslev-fanger Folke-Bernadottes besøg i lejren.

godt; men er det alligevel ikke, når alt kommer til alt, poesi — tåler det virkelighedens prøve? Lad mig svare sådan: Een ting kan vi vel alle blive enige om: at i den verden, der er vor verden, i den har mørket magt, i den raser mørkets drot — vi synes, som aldrig før! Mon ikke al kultur-

optimisme i de sidste år, vi har oplevet, i den grad har lidt nederlag, at den først sent rejser sig igen! Troen på mennesket, troen på, at mennesker bliver bedre, den tro har vel fået grundskud nu som aldrig før!

Ja, men, indvender I måske, der er da forskel på mennesker — vel er det sandt, at mørket har magt over mennesker, men lyset har dog også magt; der er dog ikke blot brutalitet til på jord, men også kærlighed! Ja, Gud ske lov — men lad os aldrig glemme, at selv den, der ejer størst kærlighed, kan ikke sætte sig uden for verden i den forstand, at han tør frasige sig ansvaret for sine medmenneskers handlinger, og det kan han ikke af den ene grund, at det onde, mørkets magt, det, Kristus kalder synd, det er ikke bare om os, men i os, så vi aldrig kan løsrive os fra det, det onde er egenkærligheden, den eneste synd, der er til, den, at vi vil os selv, den, at vi fornægter vort medmenneske! — Der er en kærlighed til på jord — den er her i glimt og varsler om den dag, da det eneste, der skal være til, er kærlighed; men her på jord vil vi os selv, mere end noget andet — det er vor virkelighed, det er kilden til alverdens fattigdom og nød!

Men det er også sandt, at den verden, der sådan ligger i det onde, den verden elsker Gud — ikke fordi vi fortjener det, men fordi han er god! Han elsker den sådan, at han lod det blive jul, han elsker den sådan, at han tændte lys i vort mørke, himlens lys i Jesus Kristus. — Og i det lys har mørket tabt sin magt over os; ikke sådan forstået, at vi kan rive os løs fra det onde, nej, det vil herske over os til vort livs sidste dag, men sådan forstået, at midt i mørket tilgiver



Digmann meddelel beirreisesbudskabet den 5. maj 1945.

han os vor synd, og kalder os sine børn.

Ja, det er julebudet, at han er født til verden, han, der tog vor sorg og kvide og gav os fryd igen, det er julebudet, at nu lyser syndernes forladelse over os i Jesus Kristus! Og syndernes forladelse vil sige barneret hos den almægtige Gud, syndernes forladelse vil sige, at nu tør vi gå til Gud, som barnet til sin far, og tale med ham som vor næste, syndernes forladelse vil sige, at nu tør vi tro, at Gud vil holde os fast hos sig midt i vor synd — og han



Et andet uforglemmeligt øjeblik var den 5. maj 1945.

A/S Brødrene Boel

Marslev



**ETHEL JOHANSEN
REKLAMEBUREAU**

Odense

Håndværkerrådets regnskabskonsulent

Revisionsfirmaet

AXEL GRAM H. D.

Regnskabskonsulent for Møbelfabrikantforeningen i Danmark

Revisionsfirmaet

LARSEN & NÆRØ

Statsaut. revisorer

Flakhaven I.

Odense

Når De skal købe
armbåndsurre, da husk navnet

»**BENDO**«

Schweizerfabrikat til den
populære pris

Fås kun hos

»**TEMPUSURMAGEREN**«

Banken for Ringe og Omegn
Aktieselskab

Landsretssagfører

ERNST PETERSEN — KJ. JEPSEN

ODENSE

A. Classen - Smith A/S

ODENSE

vil bruge os t r o d s vor synd i sin tjeneste!

Så er da julen kommet med solherv for hjerterne bange, kommet med trøst til dem, der i deres fattigdom kun kender en eneste vej ud af mørket, den: at gå ind i Guds kærligheds lys i Jesus Kristus og i det lys give sig Gud i vold!

Så beder vi: Kære Jesus, vær vor hyttegæst, hold selv i os din julefest! Lad os høre julebud også i år,

og lad vore kære høre det! Vi er hos dem i tankerne! »Smil og blik, som ingen ser, mødes dog med sjæleøjne«. — Og i tankerne er vi hos vore kammerater i fængslerne og de tyske koncentrationslejre — velsign og bevar dem, og lad også dem høre julebud!

Så vil vi glemme sorg og savn, og holde jul i Jesu navn.

Poul Holm.

nyt rykind. Nede i gården stod der et lille skur i piletræets skygge: det var henrettelsesstedet. Der var dog stilhed i juledagene: bøddelen var hjemme og R.A.F.-maskinerne også. Dødens maskiner var for en lille stund gået i stå. Vi kunne trække vejret; de dødsdømte ventede med øret ved dørsprækken — at vi skulle liste hen til dem og få en julepasiar.

Victor, der var katolik, havde æltet et stykke brød, så det dannede et kors og tørret det på centralvarmen; nu stod det hellige tegn på bordet; en, der arbejdede udendørs, var kommet med nogle grankviste, en, der var bogbinder, havde lavet en stor papirstjerne. Vi havde gemt spisegrejene og sad et øjeblik omkring den beskedne juleanretning: grene og dryppende lys; vi var forlegne. Vi kendte hinanden så godt fra dagliglivet i fængslet; vi vidste alt om hinanden. Enhver kunne gætte den andens tanker. De famlede sig frem til lysere dage — og vendte dog uaf-ladeligt tilbage til dette rum. Ganske fjernt hørte jeg en svag raslen:

Jul IBLANDT DØSDØMTE

PAWELSKI hed han, den tossede vagtmester. Da en fange med stivkrampe i nakken blev indleveret, tog han fat i mandens hoved; han drejede det, indtil den syge skreg af smerte; så slog han den værgeløse med den flade hånd over ansigtet. »Din simulant —«, brølede han, »vi skal lære dig at overholde fængselsordenen«. Nu var det juleaften i Plötzensee — og Pawelski gik sin runde i gården og sang »Stille nat«. Virkelig, han sang. Vi havde tændt nogle stearinlys i cellen; vi var et dusin mennesker, der sad omkring det lange træbord på lave skamler; nogle lå henslængte på feltsengene, nogle stod tavse ved vinduerne og nogle stirrede ud igennem de ubarmhjer-tige tremmer.

Der var højforrædere og kriminelle: lægen, der havde brygget »sort« sprit, gårdmanden, som var grebet i ulovlig slagting, den enøjede Uhrig, kommunisten, som efter Lenins ord var en »død på orlov«. Victor, katolikken, der havde hjulpet polske krigsfanger over grænsen, Romberg, nervespecialisten, som overfor nazistiske patienter havde hånet regimet, en stakkels bogtrykker, der havde forfalsket levned-

middelmærker — vi sad tavse; hver tænkte på sit. Og Pawelskis grødede stemme lød fra gården: »Stille Nacht, hellige Nacht«.

Vi sad i de dødsdømtes hus — som kalfaktorer. Vi uddelte det sidste måltid til dem, der skulle til guil-lotinen; vi lagde bøger foran deres celler og gav dem papir og blæk til afskedsbrevet. Der var en hundrede stykker til stadighed, næsten hver dag faldt ti hoveder; så kom der et



Den beskedne juleanretning bestod af grene, dryppende lys og et kors.



A/S BAY PETERSEN

Ejby isenkram
Tlf. 15

A/S H. HANSEN

Trælast og brændsel
Ejby

KNUD HANSEN

Statsaut. revisor
Odense

GRØNNINGS

METALVAREFABRIK A/S

St. Jørgensgade 21

Odense

Tlf. 660

Civilingeniør

AXEL NIELSEN

Rådgivende ingeniør
F. R. I.

Helgavej 4

Odense

Tlf. 7875

ODENSE VÆGTFABRIK

Pantheonsgade 3
Telefon 191

CHR. OLSEN

Frøavl & frøhandel A/S
Odense

ANDELSSKABET

ODENSE EKSPORTSLAGTERI

ODENSE

Jens P. Koch & Co.

BYGMESTRE

Vindegade 26

ODENSE

Tlf. 11241

I/S E. Bondo & Co.

ODENSE

Møller & Co. Odense A/S

Asylgade 16

ODENSE

BRIX BOGTRYKKERI

Kongensgade 15

ODENSE

de dødsdømte var lænkede. Havde vi, der sad i dødens hule som »medhjælpere«, havde vi lov til at beklage os — vi, der dog havde et svagt håb om at slippe fri igen?

Victor, der knælede foran korset, bad højt et Fader Vor for os alle — også dem, der ikke troede — og så rejste dr. Auer sig.

Han var en mærkelig mand: sigtet for landsforræderi og med den sikre dødsdom for øje, optrådte han altid som gentleman og grandseigneur, der var ligeglad med alt, hvad der skete omkring ham. Med ligefrem romersk sjælsro, med en stoikers overlegenhed tog han opholdet i dette »Jammersminde«. Han sagde nogle få ord og han sagde det, jeg selv følte, uden at turde sige det — så paradoksalt lød det. »Det er jul«, sagde han, »og vi bør ihukomme en ting. Vi, der sidder her, vi ejer noget, vi aldrig har ejet før. Det vil også forsvinde, om vi nogen sinde skulle forlade jernporten her: Vi er venner. Da jeg kom, var jeg et hvent burgøiserløg — idag er jeg en af jer. Jeg har tit været led og ked af at leve: jeg var nihilist. Jeg troede på ingenting, mindst af alt på det, man kalder »kærlighed«. Jeg var så ene, at jeg væmmedes ved mig selv. Idag er jeg lykkelig bare for at kunne stikke en dødsdømt lidt håb igennem dørsprækken: »Russerne nærmer sig«, »Revolte i værnemagten«; eller ganske andet: »Din kone har været hos præsten«, »Du har fået en illegal pakke«. I kender jo alle den situation. Vi er venner — lad os aldrig glemme det. Vi har en mission her overfor dem, der har det værre. En gang vil vi sige: Vi har været »lykkelige« i de dødsdømtes hus«.

Jeg forskrækkedes over disse ord. De viste mig, hvor meget, der hører

til, før man opdager, hvad det egentlig er »at være menneske«. En gang havde jeg læst: Vejen til erkendelse er ensomhed, lidelse og afsavn. Som spejdere søgte vi ganske bevidst at skole legeme og sjæl i hård tugt og ved frivilligt påtagne byrder. Men var det nok? Var det ikke bare sport og leg uden egentlig alvor?

Jeg gøs ved at høre Auers tale: oplevelserne havde forlængst hudflettet os allesammen. Vi kendte vore indbyrdes svagheder. Der var opgør, og skældsord faldt — men om aftenen — det var en uskreven lov — gav uvennerne hinanden hånden. Lad os glemme — om nogle minutter kommer luftangrebet! Lad os



— midt på det hvidskurede gulv stod en sort skikkelse, der løftede armene mod sin usynlige menighed.

Hilsen fra Odense

BENNETT'S REJSEBUREAU A/S

Odense

J. C. FILTENBORG A/S

Odense afd.

Ure og optik en gros
Omega - Tissot - Mora - Oris
Eneforhandling for Danmark

DORIN LARSEN

Handskefabrik

Tlf. Odense 147 Giro 11242

BALSLEV

Odense

GRAABRØDRE FARVEHANDEL

Odense

FORLAGET »ARNKRONE«

Odense

RICH. JACOBSEN

Automobilhandel
Kongensgade 76

Tlf. 9470 Odense

DET NY AMBASSADEUR

Odense

A/S H. Rasmussen & Co.

Frederiksgades Jernstøberi & Maskinfabrik

ODENSE

Odense Kulkompagni

A. CHRISTIANSEN

ODENSE

A/S Aug. Christgau

Odense Kaffe-Risteri og The-Import

ODENSE

KARL K. PEDERSEN

Slagterforretning en gros
ODENSE

Le Klint A/S

Odense

glemme: se de dødsdømte, hvor oprejste de går til skafottet! Og vi? Vi skændes om to kartofler mere eller mindre i blikkallerkenerne!

Pastor Buckholz, den katolske fængselspræst, trådte ind i cellen. Han bar et radioapparat og en pladespiller. Victor og jeg blev kaldt ud og vi fik at vide, at præsten havde fravristet fængslets direktør tilladelse til at holde julegudstjeneste for de dødsdømte, men ingen af dem måtte forlade cellen. Så var han kommet på den idé at lade julesalmerne spille i fængslets store hall — foran de lukkede døre og at tale til den usynlige menighed. Det blev mit livs mærkeligste julegudstjeneste.

Vi stod på det hvidskurede gulv; på et enligt lille bord, der virkede helt fortabt i det store, kuppeldækkede rum, stod pladespilleren. Der var tre etager med afsats og jerngelænder — og i hver ende af hallen en vindeltrappe, der snoede sig opad. På hver etage gik en vagtbetjent fra dør til dør og kiggede af og til igennem »spionhullet« ind til de oplyste celler. Hos de dødsdømte brændte der lys dag og nat for at hindre dem i at begå selvmord. — Nu lød klokkernes ringen ud af radioens højtaler og den gamle sang om julens hellige nat tonede frem — først spæd og næsten uvirkelig som en drøm, så med et brus, der var som et eneste jubelråb. Men hvilken skærende modsætning! Denne sødmefyldte musik, der mindede om barndom, tryghed og hjem — og tilhørerne: en skare lasede, lænkede dødsdømte i den fattigste celle, der tænkes kan. Jeg sneg mig hen til en dør og kiggede ind til en ung mand, der støttede sit hovede på begge hænder: jeg kendte ham. En ung franskmænd, der i et øjeblik ubesindighed havde taget et stykke brød

fra et ødelagt bageri ved et luftangreb: han skrev rørende breve til sin moder, hvori han bad hende om tilgivelse for al den sorg, han havde forvoldt hende. — Den næste dør: ved første øjekast var der ingen at se. Endelig bemærkede jeg ham: en ganske ung italiener, der knælede så tæt som gørligt ved døren for også at opfange hver lyd, hvert ord. — En tredje dør: Pater Tro fra et kloster i Elsas. En gang gav vi ham et stykke ekstra-brød. »Nej, jeg skal alligevel dø«, svarede han, »der er andre, der trænger mere«. Han var selv radmager og lignede i sin sorte kutte en formummet ridder; en venlig betjent havde ikke låset hans lænker, så han frit kunne bevæge sine hænder; han bladede i en salmebog. Et andet sted lå der en ung læge; han var dødssyg, men med hver fiber af sit fortabte legeme klyngede han sig til livet. Han var overbevist ateist indtil det sidste. Han støttede sig på albuerne i sengen og lyttede. Hans tanker var langt væk. — Nu blev der stille i fængslets hall; musikken var smuldret hen — midt på det hvidskurede gulv stod en sort skikkelse, der løftede armene mod sin usynlige menighed. Det var, som gik der et sus gennem cellerne, da præsten begyndte sin prædiken. »I er dødsdømte«, sagde han, »af den verdslige myndighed — men jeg forkynder jer livets, det evige livs evangelium! Herren over alt og alle og alt vil forbarme sig over jer — I er nået længere frem end vi andre«.

Hvert ord mejsledes ind i vor bevidsthed. Der var ingen hyggelige fraser. Som helgener sad de tavse mænd i cellerne, lænkede og dog frie! For første gang i mit liv fornam jeg det glade budskab — i de dødsdømtes hus. Jeg var ikke katolik. Men jeg gjorde som de andre. Jeg skammer mig over min nysger-

righed ved kighullet, men derinde så jeg, hvordan de gjorde. Overfor det højeste sømmer sig ærbødighed — det usigelige, det, der knuger os i al sin storhed, afkræver os en gestus: jeg knælede, jeg foldede hænderne — for første gang igen en gang — og tænkte på ordene: »Jeg forkynder jer livets, det evige livs evangelium — I er nået længere frem end vi andre«. Jeg vidste, at jeg aldrig ville glemme denne time, der forenede alle os, som ikke en gang kunne se hinanden, i et fællesskab, som om vi var eet legeme og een sjæl.

Hans Rütting.

Ethvert brev bør forsynes med vore smukke mærkater i farvetryk.

Vi har to at vælge imellem:

1. Bernadotte-mærkatet med hans billede.
2. Kammeraternes Hjælpefonds mærkat.

Begge mærkat foreligger i ark med 25 stk. a 10 øre og fås ved at indsende beløbet til giro 780, Kammeraternes Hjælpefond, St. Kannikestræde 10, København K.

De indkomne beløb går til fondets hjælpearbejde.

FYENS STIFTSBOGTRYKKERI

Odense

Dampmøllen Viktoria, Odense

Aktieselskab

IMPORTKOMPAGNIET I/S

Odense

N. P. Hansen & Co.

Tlf. 1888

Telegram-Adr.: Spedition

ODENSE

**NORDISK-PAUKOLIT-FABRIK
VOKS- & LAKFABRIK**

Odense

Betonco A/S & Stenco A/S

ODENSE

FIRMA I. HANSEN

Vindgade 26-28

Odense

Bjarne Eckhoffs Konserverfabrik A/S

ODENSE

Carsten Petersen & Co.

Import af kul og koks

Brændselsolier

ODENSE

Gluten Flour

MUNKE MØLLE

AKTIESELSKABET

ODENSE

Tredje jul i Sachsenhausen

Av Arnulf Överland



Överland læser sit juledigt i fangeblokken i Sachsenhausen. Tegning af Odd Nansen.

Gjennem den tunge stank i sovesalen
vever der sig et slør av dröm og savn;
slavene puster ut den sorte kvalen,
leppene lukker sig om kjære navn . . .

Sol gjennom åpent vindu,
og blomstrende epletrær!

Du hører spurverne bruse . . .

Og henne ved bordet, ganske nær,
står hun og stryker sin bluse!

Alle de kjente ting i din egen stue,
lukten av nyströket töl og hverdagens lyd
går dig rett inn i brystet med rislende fryd:
Livet er ditt til siste kveldsröde luel!

Ute i svalen tripper

forte, ivrige skritt;

så tar det i döreklinken,

han når den såvidt . . .

Nu har han fundet en bille,

blank, med kravlende ben,

eller en liten padde,

den er så pen!

Aufsteh'n! Det ringer! Los Mensch, los! stå op!
Fire hundrede kroppor om vaskefontenen!
Ut på et syv manns dass, det er liv over scenen!
Frokost, appel og marsch til din arbeidstropp!

Tusen dager, og alle

uten en times ro,

like skitne og kalde,

forgifter de dit blod.

Men innen du ligger kold og stiv,

vilde du gjerne leve

en dag av ditt eget liv!

Hele din kraft går med til å holde ut pine.

Slik blir du daglig myrdet uten å dö:

År kan du sitte og ganske langsomt forblö.

Fire år er det blitt — og de var dine!

Ingen gjerning skal ha dem,

du sitter dem bort på en krakk!

Men hvem hadde rett til å ta ditt liv

og legge det öde og brakk?

Ja, for å nå et mål

kan menn i hopetall falle;

en for alle

kan blek bestige et bål!

Men her skal den halve slekt

som kornet skilles fra avnen,

og samles i broderfavnen

i kvelende varetekt!

Fanget hadde du fullt, og begge never —

å for en lykke å gi, når en först har råd!

— kjenne luft under vingen og rum for dåd!

å for en lykke å föle dette: Jeg lever!

— eller bare det jevne

arbeide dag efter annen,

helst når det krever din evne,

da å se for sitt öie

lönnen for mas og möie,

tingen, du formet med lykkelig hånd!

Du stryker svetten av pannen:

Ja, det skal være sån!

Når du kom hjem om kvelden og hadde fått mat,

kunde du tenne pipen og ta avisen,

ergre dig litt over väret og brenselsprisen,

prate en stund med kona, almindelig prat.

Så lenet du dig tilbake

og åndet luften inn;

du fölte mer enn du tenkte:

ODENSE TEATER

Direktion: Helge Rungwald

Telefoner: 2109 - 2765

FOLKETEATRET ODENSE

Kl. 16—19—21

FØNIX TEATRET ODENSE

Kl. 16—19—21

Fors. fra 14,30

KINO TEATRET

Odense

Kl. 16 - 19 - 21

Fors. fra 14,30

ODENSE PALADSTEATER

Otto Nørmark

Kl. 16—19—21

Forsalg fra 14,30

ODENSE KRØLHAARFABRIK

Møbelstof- & tæppe-import

Odense

DE HVIDE BUSSE

Odense Turistbus

Transport A/S

Overgade 9

Odense

Tlf. 8545

LAND & DJELBO'S

Boghandel

Odense

N. Tørring Aktieselskab

ODENSE

L. Poulsen I/S

Tømrer- & snedkermestre

Wichsmandsgade 15, Odense

Hans Jørgensen & Søn

Entrepenørfirma

Odense

A/S CHR. NIELSEN & CO.

Tricotagefabrik

ODENSE

Denne stuen er min.
Öinene lot du vandre
bortimot sofakroken:
ungene puslet med sitt,
malte i billedboken . . .
Du har det som mange andre,
men dette hjemmet er ditt!

Bare vi kunde få rote med vårt i fred!
Men alltid kommer det en eller annen ved!
Alle disse menneskehetens velgjörere,
de som forbedrer oss, våre brölende förere!
de som forbedrer oss, våre brölende förere!
Plutselig skal vi samles
og föres mot höie mål
og herdes og leve farlig
— på roer og råttén kál!
Da gjelder det nok vår äre,
og den må vaskes i blod!
Du får det på klär og hender.
Byene, gårdene brenner.
Rottene, sväre og fete,
hörer du gnage og ete.
Og det blir orden og ro.

Jeg hadde gått en dag over myr og fjell.
Da jeg kom ned til et lite, sølvgrått vatten,
fant jeg en bu, hvor jeg la mig til for natten.
Luften var tung av regn, men klarnet mot kveld.
Först fikk jeg reiet mig seng
og ryddet inne på buen,
laget mig kaffe og spist
og törket klärne ved gruen.
Da var det stjerneklart.
Steinstilt og skumt lå fjellet,
vilt og bart.

Inne i revnene skinnét
flekker med snö.
Fjellet og stjernedypene
sank i den svartblanke sjö.

Silrende bekkesus
fra når og fjern.
Men ikke en krusning mer
i det bundlöse tjern.

Da var det en gud over alle stjerner og fjell,
han senket sig ned imot mig og vilde mig vel.

Han steg med veldige trin over jordens rand
og skygget for stjernene over den nattstille strand.

Han sa: Jeg har gitt dig et rike, og alt er ditt.
Det er her dine fedre har levet og elsket og stritt.

Det er her dine sönnér skal vokse sig sterke og fri,
og her skal du virke, og hele din kraft skal du gi!

Du skal bygge ditt land. Du skal berge det ut av nöd!
Hvert barn skal være et barn av ditt eget kjöd!

Hvert barn skal du verne, om så det blev födt i en stall!
Forräder du dem, skal de juble over ditt fall!

Forräder du dem, skal de sky som et åtsel ditt lik,
og sent skal de glemme skammen over ditt svik!

K—L Sachsenhausen 7 XII-44.

Arnulf Överland.



Tegning til det andet af Överlands
udødelige digte fra Sachsenhausen:
Et juletræ er tændt på galgebakken —

FYNS VENSTREBLAD

ODENSE

Odense Ægforretning A/S

Thomas B. Thrige

Odense

Jul og hverdag i

Vedersø præstegård

Kaj Munk var uden tvivl vor tids mærkeligste præst. Han gjorde sit navn kendt viden om med sine skrivelser — men i Vedersø kendte man ham fra en anden side. Selv om han tilsyneladende havde meget travlt med forfattervirksomheden, passede han altid sin præstegerning i sognet. I flere døgn kunne han sidde ved en sygeseng, hvis den syge ønskede det. Selv var han kun svag af helbred. Han kunne i kirken skælde sin menighed ud, hvis der var et eller andet, som han ikke syntes om, men han kunne også tale indtrængende og gripende, så alle blev revet med.

— Der kunne fortælles mange små episoder om ham, siger fru Lise Munk, og hun fortsætter:

— Engang havde min mand indbudt sognets unge til et møde i præstegårdshaven, men uheldigvis blev det regn, da mødet skulle afholdes. Så måtte det i sidste øjeblik flyttes til præstegårdens loft. Her indledte han mødet med sine bekendtgørelser — det plejede han altid at gøre — og da man jo ved, at der altid er stor nysgerrighed i et landsogn, udtalte han derefter: »Der er i dag to ting, som vi ikke er glade for. Det første er, at det er blevet regnvejr, så mødet ikke kan holdes i haven. Det andet er, at min kone Lise ikke kan deltage i mødet, og det skyldes, at vi skal have et barn. Det bliver en pige, og hun skal hedde Yrsa. Hun ventes den før-

ste fredag i næste måned om eftermiddagen.«

Jeg tror nok, at tilhørerne så lidt mærkelige ud efter den besked. Nogle fnisede og andre vidste ikke rigtigt, hvorledes de skulle tage det. Min mands forudsigelser kom kun delvis til at slå til. Barnet lod nemlig vente længe på sig, men det blev virkelig en pige, og vi døbte hende da også Yrsa. Yrsa er blevet konfirmeret her ude i Hellerup.

Dette er ikke noget interview med fru Lise Munk, for det ønskede hun ikke. Det er kun en lille samtale med fru Munk, der nu bor i en moderne villa i Hellerup.

— Her bor jeg dejligt, siger hun, men der er desværre en utrolig forskel mellem Vedersø og Hellerup. Derovre havde man det frit og dejligt. Kaj Munk gik på jagt, og han tog ud at fiske. Selv har jeg ofte været med, og jeg mindes særligt de gange, da jeg var med ude for at stange ål. Dette herlige land derovre med de store vidder, mangler man så ofte her i byen. Jeg fandt dog alligevel, at det var bedst at bo i Hellerup, fordi jeg her har mulighed for at give mine børn en langt bedre uddannelse, end den de kunne have fået i Vedersø.

— Hvorledes var Kaj Munk som familiefader?

— Det har han vel egentlig selv skildret på en langt bedre måde, end jeg kan gøre det.



Når Kaj Munk sad i sine egne børns midte, elskede han at fortælle for dem, og børnene lyttede.

Fyens Stiftstidende

ODENSE

Revisionsanstalten for Fyn

ERLING BRUUN

A. RAMHØJ NIELSEN

H. SNITKJÆR

Statsautoriserede revisorer

Fisketorvet 9

ODENSE

Telefon 570 - 3 linier

N. NORMANNS FORLAG A/S
Odense

PAUL HOBOLT
Fabrikation af nederdele
og slacks

Vestergade 45—47

Tlf. 12770

Odense

BRDR. JØRGENSEN

Næsby Stansefabrik

Rønnevej 13

Næsby

Fyn

Tlf. Odense 10475

Aktieselskabet

Roulunds Fabriker

Eksportørernes Landsforening

ODENSE

A/S N. EILERSEN

SKAMBY

S. DINES HANSEN

Metalstøberi

Næsbyvej 89

Telefon 9934

ODENSE

Han holdt så uendelig meget af vort hjem og børnene, og han har jo netop beskrevet, hvorledes han legede med de små. Han holdt så meget af dem . . .

Der berettes mange morsomme historier af beboerne i Vedersø. Således fortæller en ældre vestjyde, at der altid kom mange mennesker for at se og høre »fænomenet«. Kaj Munk kunne ikke fordrage disse besøg, og han hørte jo ikke til dem, der skjulte sine følelser. Således kom der en søndag kort før gudstjenesten en hel turistbil fyldt med folk. Deres besøg skyldtes ikke nogen tørst efter Guds ord, men de var udelukkende kommet for at se og høre den meget omtalte Vedersøpræst. Deres nysgerrighed irriterede Kaj Munk. Da han besteg prædikestolen læste han kort og godt evangeliet, og dermed var den gudstjeneste afsluttet.

Noget lignende skete ved gudstjenesten anden juledag. Denne dag var der tradition for, at alle sognets unge mennesker skulle i kirke, og Kaj Munk tvivlede lidt på, at det var trangen til at høre prædikenen, der havde fyldt kirken med ungdom, og derfor holdt han gudstjenesten på sin egen måde. Først læste han evangeliet, og derefter slog han op i en lille bog, som han havde medbragt. »Det er H. C. Andersens eventyr«, sagde han, »og i dag vil jeg gerne læse en lille historie, som jeg holder meget af, nemlig historien om en moder«. Og Kaj Munk læste så om moderens kamp med døden på en sådan måde, at ingen skuespiller kunne have gjort det bedre.

Men der fortælles mange flere træk om Vedersøpræsten. På en julesøndag for nogle år siden, talte han særlig stærkt og gribende til sin menighed. Ingen kunne som han få tilhørerne revet med sig, og alle de hårde og barske fiskere var stærkt grebne. Næsten ikke et øje var tørt, da Kaj Munk sluttede prædikenen med »Amen«. Et øjeblik så han ned over menighedens alvorlige ansigter, så trak et lille smil sig over hans mund, og han udbrod: »Snip, snap snude, så er historien ude«. Hvorvidt denne sidste historie er rigtig, eller det kun er en »historie«, kan ikke bekræftes, men det kunne i hvert fald godt ligne Kaj Munk.

Julen var naturligvis særlig højtidelig i Vedersø Præstegård, som i ethvert andet dansk hjem. Endnu huskes den sidste jul og det sidste nytår, da Kaj Munk prædikede for sin menighed. Juleaften prædikede han kort og gribende, men i sin nytårsprædiken kan det nok være, at han tog menigheden ordentlig i skole. Tyskerne arbejdede på dette tidspunkt ihærdigt med at befæste den danske vestkyst, og efter Kaj Munks opfattelse var mange alt for villige til at hjælpe tyskerne. Gang på gang henvendte han sig til vestjyderne for at få dem til at lade være — men derfor må man nu ikke tro, at vestjyderne var værre end alle andre. Da disse henvendelser tilsyneladende ikke hjalp nok, sagde Kaj Munk menigheden sin mening rent ud ved nytårgudstjenesten i kirken. Enhver kunne se, at han var vred, da han forklarede, hvor uværdigt det var for en

dansker at samarbejde med landets fjender.

Det kom ikke som nogen overraskelse for Kaj Munk, da tyskerne pludselig en dag kom for at hente ham. Om hans sidste dag fortælles der:

Sammen med sin familie var han tidligt på dagen taget ud til sin lystgård. Sneen havde lagt et smukt hvidt tæppe over Vestjyllands flade jorder. Kaj Munk løb og legede med sine børn i sneen, og først ved aftenstide kom familien hjem til præstegården efter en herlig dag. Ved 19-tiden ringede telefonen. En herre præsenterede sig som teologisk student og anmodede om at få præstegården at se. Dette nægtede Kaj Munk.

Kort efter den første telefonsamtale blev der atter ringet. Denne gang var det en sagfører fra Ringkøbing, som havde forskellige ting at drøfte med Ve-



Kaj Munk på vej til Vedersø kirke.

A/S HAUSTRUPS
FABRIKER
Odense

Fyns Tidende

ODENSE SEGLMÆRKEFABRIK

PERAWIN
Klaregade 12

Odense

Tlf. 9512

DRESLETTE ANDELSMEJERI

Flemløse

J. F. I. LARSEN

Smedemester, aut. gas- og
vandmester

Tlf. 3309

ODENSE

Skotojslugeret

Nørregade 68

ODENSE

Tlf. 5912

Forsikringsaktieselskabet
GORM

Fyns Stifts Grundejer- og
Færdselsforsikrings A/S

Fyens Klichéfabrik Odense

Papiraktieselskabet
»SAPA«

Overgade 14

Odense

Tlf. 4680 — 10480

KRONSBJERGS AUTO

Ruggårdsvej 148

Tlf. 5122

ODENSE

GUG-KJELDEN'S EFT.
*Fyldepenne-
Magasinet*
N. BRØGAARD
Vestergade 56 · Odense · Tlf. 1530

I. G. Jacobsen A/S

ODENSE

dersø-præsten. Medens denne samtale stod på, så Kaj Munk en tysk bil køre ind i præstegården, og han afsluttede samtalen meget hurtigt, idet han dog sagde til sagføreren: »Nu kommer der en tysk bil. De vil sikkert hente mig.«

Kaj Munk gik ovenpå i præstegården et øjeblik, og det blev fru Lise Munk, som måtte tage imod tyskerne. De spurgte efter »præsten«, men inden de havde fået noget svar, kom han ned ad trappen. Kaj Munk fik lov til at tage afsked med sine børn og sin kone, og hans sidste ord til hende var:

— Stol på Gud!

Så gik han ud til den ventende bil, og fra denne så han sidste gang Vedersø præstegård.

Netop når sindet stemmes til julens højtid, kendes savnet af ens kære stærkere. Om julefesten i Vedersø præstegård siger fru Lise Munk kort:

— Vi holdt julen ligesom i alle andre danske præstegårde. Den traditionelle julemiddag efter gudstjenesten og derefter juletræ med børnene. Kaj Munk var altid så glad for at arrangere noget for dem — og julen er jo netop børnenes fest.

F-k.

Sønderjylland under besættelsen II

af Chr. Demuth

Forfatteren Chr. Demuth påbegyndte i vort store 29-august-nummer sin skildring af Sønderjylland under besættelsen.

Første del berettede om overgangen fra den passive til den aktive modstand.

Her skildres grænsegendarmernes indsats, den almindelige sabotage, jernbanesabotagen samt fortælles en del træk med udfoldelsen af en ejendommelig koldblodighed.

Men selv om bolden var givet op i Tønder 1. juni 1943, varede det dog adskillige måneder, før modstandskampen for alvor var i gang. Lad os derfor hellige en særlig sønderjydsk institution en berettiget omtale, før vi går over til det egentlige.

Grænsegendarmeriet måtte tage det første stød og afgive de første ofre, som før nævnt.

Grænsegendarmkorpsset bestod af 300 mand.

Dette korps bestod af godt 300 mand og havde en bevogningslinje på omkring 170 km fra Mommark på Als i øst til Højer sluse i vest.

Det bestod af modne mænd, som havde stået vagt ved Kongeåen under første verdenskrig og med jubel

i sindet havde overtaget posten ved Skelbækken i 1920, og som nu nærmede sig afslutningen på en lang og trofast arbejdsdag — og af midaldrende, veltrænede folk samt unge,

som nylig havde aftjent deres værnepligt, alle besindige og vågne mænd, som værdigt repræsenterede Danmark, når udlændinge passerede vor statsgrænse. Korpsets øverste leder var ved krigens udbrud oberst S. B. Paludan-Müller. Han tilhørte en stor embedsmandsslægt, fortrinsvis af teologer, hvoraf adskillige var skribenter. Digteren Fr. Paludan-Müller var hans bedstefars bror. Der var stærke traditioner i slægten. Hans far var fætter til Jens Paludan-Müller, som faldt ved Sankelmark 1864. Han havde som ung teolog meldt sig som frivillig og var med blandt de første soldater ved Danevirke, hvor de blev sat til jordarbejde på de ufuldstændige skanser. Soldaterne nægtede at deltage i dette arbejde. Men Jens P.-M. sagde: »Det er ikke stort, jeg kan gøre for mit fædreland; men det, jeg kan, gør jeg!« Og så rullede han af sted med sin trillebør — og de andre fulgte efter. — Obersten har, om ikke tænkt, så dog gjort det samme! — Han var en rigt begavet og helstøbt personlighed, som var respekteret og afholdt af sit mandskab.

Allerede ved krigens udbrud i 1939 havde han truffet dispositioner med en invasion i Danmark for øje, og de første meldinger om troppekon-



Mindemæren i Gråsten for Paludan-Müller

centrationer langs vor grænse kom fra gendarmeriet. — Endnu d. 8. april var grænsen ikke spærret, og grænsegendarmerne måtte lade et påfaldende stort tal af det tyske mindretals ledende mænd passere syd på, hvor de antagelig har ventet at modtage instruktion for deres optræden i de kommende dage. — Der var stadig telefonforbindelse mellem Kruså og Søgård kaserne. Den blev først afbrudt d. 9. april kl. 4,10, da toldstedet blev besat. På dette tidspunkt havde som bekendt Det tredje Riges repræsentant i København endnu ikke indfundet sig hos den danske udenrigsminister! — Ritmester Malling-Jacobsen, som havde kommandoen over gendarmeriets østlige afsnit, fortæller om stemningen forud for angrebet:

»Ved 4-tiden afbrødes nattens dybe, stille ro brutalt ved larm og råb af kendeligt nervøse tyske soldater, der råbte og skreg, formentlig for at sætte mod i hinanden. Således optrådte disse repræsentanter for den højt besungne tyske soldat, »ham, for hvem selveste djævelen rømmede marken«, som det hed i indskriften på en tysk nødpengeseddel fra forrige verdenskrig. — Gendarmerne, der havde fået ordre til ikke at skyde eller sætte sig til modværge, modtog denne larmende bande med overlegen sindsro.«

Grænsen blev overskredet 6 steder samtidig.

På nøjagtig samme tid overskredes grænsen på 6 steder. Adskillige hjemmetyskere var straks parat til at juble over »befriernes« ankomst. Deres jubel bremsedes noget, da en vogn med sårede kom jagende syd på lidt over 4,30! Og de blev tavse, da de første sønderskudte kampvogne kort efter blev slæbt samme vej. Men der blev jo tid nok til at juble siden!

Gendarmerne blev naturligvis hurtig afvæbnede. Men allerede næste dag genoptog korpset sin vagttjeneste og fortsatte trofast, trods mange udmøgelser med daglig at konstatere grænsens tilstedeværelse indtil 19. september 1944. Da blev 280 mand af ca. 330 arresteret og ført til Frøslev, hvorfra 141 den 5. oktober blev ført til Neuengamme. — 37 døde dér og to kort tid efter deres hjemkomst!

Ene mand mod 40 svært bevæbnede tyskere.

Men inden denne tildragelse var korpset allerede blevet yderligere lammet: Den 26. maj 1944 faldt dets chef, oberst Paludan-Møller, i heltemodig kamp — ene mand mod 40 sværtbevæbnede tyskere, hvoraf i hvert fald 5, muligvis 7, blev på valen, mens de øvrige til sidst satte ild på oberstens bolig med brandbomber!

Kl. 5,30 indfandt sikkerhedspolitiet sig for at arrestere obersten. Han nægtede at lukke op, men sagde, at han var at træffe på sit kontor kl.

10. Man sprængte da døren, og obersten skød den første soldat, som viste sig i den, hvorefter de andre trak sig tilbage, og han fik tid til at barikadere dørene i huset, før den større styrke kom til med maskingeværer, pistoler, håndgranater og brandbomber. P.-M. havde sagt, at ingen i tilfælde af kamp måtte komme ham til hjælp.

Han var altså forberedt på denne situation og optog behersket kampen, hvis udfald ikke kunne være tvivlsomt, skønt den strakte sig over 3 timer. Ved sognepræstens mellemkomst lykkedes det at få oberstinden, hendes datter og husassistent ført ud af huset. Men de måtte under streng bevogtning i et nærliggende lysthus være vidne til kampen, og angriberne brugte endogså dette hus til dækning, da man vidste, at obersten ikke ville skyde mod dette. — Om han med det sidste enlige skud, som faldt ved 8,30-tiden, tog sit liv, eller han blev kvalt af røgen, véd man ikke. Først ved 15-tiden fandt man hans forkullede lig på loftet bag skor-



Bombesprængt transformator ved Viisbæk.

Marius Madsens Eftf.

Vestergade 43

ODENSE

JUNGHANS UHRE

en gros

Vestergade

Odense

1/3 LAURITSEN & ROSS

Brockmanns Hjørne

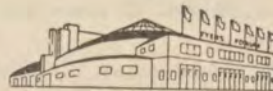
Odense



Tempus
armbåndsure
en gros

A/S M. G. JACOBSEN & CO.

Odense



**FYENS
FORUM**

... provinsens største
mest centralt i landet

FYNS

KULINDKØBSFORRETNING

A. m. b. A.

Odense

Holbecks Fajance Forretning

Aktieselskab

ODENSE

FABRIKEN IMPO

v. J. M. Pedersen

Vagtelvej 3

Odense

F. A. O. K.

FYNSKE ANDELSMEJERIERS ØSTERI- OG

KONDENSERINGSFABRIK

MARSLEV

stenen. — Brutalt nægtede man at udlevere oberstens lig, og det er usømmeligt at omtale, hvor hensynsløst man behandlede det, da det endeligt sent om aftenen blev kørt bort på en lastbil.

Hele Gråsten by flagede på halv stang.

Mon tyskerne selv har fundet, at det var en ærefuld sejr? Den blev dem dyrere, end de vel forstod. Alle i Gråsten værende flag gik på halv, og forretningerne blev lukkede. Trods truende befalinger om at fjerne flagene og åbne butikkerne, skete det ikke. Med kold ro overhørte man alle trusler. Og lignende demonstrationer blev ofte brugt i de sønderjydske byer senere. Der er næppe heller tvivl om, at denne tildragelse var medvirkende til yderligere indsats fra de aktive modstanderes side. — Paludan-Müller »gjorde det lidt, han kunne, for sit fædreland«, og det var mere, end han anede!

Senere blev han stedt til hvile på sin barndoms kirkegård i Snesere. Ruinen af hans nedbrændte bolig stod længe som et dystert minde i Gråsten; senere rejstes en smuk minde-mur på stedet. Mon nogen har set den, uden at der lå friske blomster ved den?

De første sabotagehandlinger i Sønderjylland, som vel også i det øvrige land, var af ret tilfældig karakter. De forskellige modstandsgrupper bar også tilfældighedens karakter og manglede samarbejdets støtte. Derfor var resultaterne ofte små i forhold til »omkostningerne«. Adskillige, som da kom i koncentrationslejre eller mistede livet, kunne måske have været sparede, hvis hele arbejdet var blevet tilrettelagt af kyndige folk under en samlet organisation. Men forholdene — og det danske folks indstilling — var af en sådan natur, at den faste udform-

ning måtte vente, til den ganske simpelt blev en nødvendighed. Hvor tvivlrådige var ikke mange af os, da Christmas Møller begyndte sine opfordringer til os om at gå angrebsvis til værks? Men pudsigt nok, og for så vidt naturligt nok, dukkede forskellige modstandsgrupper op næsten samtidig over hele landet. Da gruppen i Tønder trådte frem i lyset med lokomotivsprængningen, viste det sig, at også Åbenrå-gruppen var parat til at gå i aktion.

Men arbejdet kom dog først under fast og systematisk form, da man i samråd med England fik landet inddelt i 6 regioner, hvoraf de 3 jydske regioner havde en fælles ledelse med sæde i Århus. Region III, hvis arbejde særlig skal omtales her, omfattede den sydlige del af landet afgrænset af en linje fra Varde nord om Kolding; en tid var dog også Fredericia og Vejle med.

Første sabotage fik et tragisk forløb.

Der fandtes i dette område ikke fabriksanlæg af større betydning. En af de få fabriksødelæggelser, som blev forsøgt i Sønderjylland, fik et

tragisk forløb, mest måske fordi den blev forsøgt af mandskab, som var ukendt med sønderjydske forhold og derfor ikke gik forsigtig nok til værks. Det var Callesens maskinfabrik og fabriken Hamag, det gjaldt, begge i Åbenrå. 17 mand kom om eftermiddagen fra Horsens og Varde og fik allerede da opmærksomheden rettet imod sig. 4 lokale mænd sluttede sig til dem. Men aktionen var altså allerede fra begyndelsen tvivlsom; muligvis var man lidt ufuldstændig orienteret. På fabriken Hamag lykkedes sprængningen dog til fuldkommenhed. Men hos Callesen gik det galt. Man havde fået bomberne anbragt; men de eksploderede ikke, sandsynligvis p. gr. af fejl ved ledningerne. Det danske politi var nødtvungen kommet til, og der blev en del skyderi — ufarlig luftkvalderi. Men tyskerne blev derved alarmerede. Det lykkedes dog sabotørerne at slippe bort. Muligvis udviste de heller ikke nu alt for stor påpasselighed. De fleste mødtes i et hus i byens udkant (Styrptom) og blev her angivet af en kvindelig tysk stik-



Afsporet tysk troppetog ved Hjordkær.

Odense Vinkompagni

ODENSE

JØRGEN FRIIS

Roersvej 4 Odense

SCANDIA - PAPER

Østergade 57 ODENSE Tlf. 14.600

A/S BIG BEN

Den bedste pen
Odense

REDUX

Østerbro 20 ODENSE Tlf. 328

Chr. Henning & Co.

ODENSE

**BRIXENS
LEVERPOSTEFABRIK**

Guldbergsvej 3
Tlf. 6520 Odense

FYENS LUFTRINGEFABRIK

TH. NISSEN
ODENSE

C. M. Eriksen & Son

Bjerggade 3—5 ODENSE Telefon 5797

FABRIKEN MAYO

Kragsbjerg 26
Odense Tlf. 6172 (3 lin.)

Dansk Mobelplade- & Finerfabrik

Aktieselskab

Kanalvej 154 ODENSE

MEYLA-TRYK

Vestergade 51
Tlf. Odense 4883

SMITH & CO.

ISENKRAM EN GROS A/S
ODENSE

THEILS-POULSEN

Odense

Smith & Co. A/S

Cyklefabrik

ODENSE

BRØNDSHOLM

Odense afdelingen
Mageløs 1 Tlf. 8250

TAILOR

Fisketorvet 2 ODENSE Tlf. 7085

ker. Huset blev omringet af gestapo. Under den påfølgende ildkamp blev én dræbt og én hårdt såret, seks blev taget; af dem døde én senere i Tyskland. Ti blev indhentet af gestapo i Varde og ført i koncentrationslejr, hvor fire af dem døde. — Det var d. 5. og 6. februar 1944. — En mørk dag i frihedskampens historie.

Nu regelmæssige våbenmodtagelser.

Men trods uheld og adskillige arrestationer, undertiden fuldstændig oprivelse af grupper og organisation, takket være tyske og nazistiske stikkere, så skrider arbejdet stadig fremad. Erfaringer er indhøstede; våben og sprængstof kommer i rigeligere mængde. Hovedarbejdet stiler nu mod forberedelserne til virksom indgriben under den ventede invasion, der kunne komme når som helst.

Den 29. april lød koden i den engelske radio, og natten efter, d. 30. april, skulle alle forbindelseslinjer afbrydes, men jernbanerne lades urørte. Kabler skulle overskæres, telefon- og elektricitetsmaster sprænges. Ved sprængningen i Christiansfeld afbrødes f. eks. Narvik-kablet. Det var en generalprøve kun; men den lykkedes forholdsvis godt. Invasionen kom så 6. juni, men altså ikke i Danmark.

26. maj foretog gestapo vel den mest omfattende aktion under hele besættelsen. Man havde et indgående person-kendskab, så adskillige ledende mænd indenfor modstandsbevægelsen blev taget, og andre måtte søge nyt arbejdsfelt. Især havde man opmærksomheden henvendt mod politiet, og de fleste af de ledende med politiadjudanten, amtmanden Åbenrå, i spidsen, blev arresterede. Der var allerede 5. maj øvet stor schalburgtage mod domhuset her. (Skaden beløb sig til omkr. en kvart million kroner.)

Denne aktion var et føleligt slag.

Enkelte af de arresterede blev ganske vist snart frigivne. Men de fleste førtes i koncentrationslejre, og adskillige af dem satte livet til dér. Men efter drabene på Kaj Munk og Paludan-Müller kunne intet standse modstandskampen, og selv om organisationerne næsten var sprængt efter 26. maj, sled man dog tappert videre.

»Ringene« satte ind i 1944.

I løbet af sommeren 1944 satte især »Ringene« ind i Sydjylland og fik de sprængte organisationer reorganiserede. Sønderjylland deltes i 5 afdelinger med hjemsted i de fire købstæder samt Gråsten. Grupperne var små, oftest 6 mand, og mandskabet kom fra fjerne egne ud over landsdelen. Efter angrebet på politiet 19. september fik man et stort og værdifuldt tilskud dérfra, idet politistyrken her havde været uforholdsmæssig talrig, og det lykkedes de fleste af mandskabet at gå under jorden, hvorefter næsten alle var at finde i modstandsbevægelsen.

Efter de allieredes invasion blev

jernbanesabotagen den altoverskyggende opgave i Sønderjylland, hvor de væsentlige transportmuligheder var de to énsporede længdebaner. Ordrene udgik fra de allieredes hovedkvarter, som modstandskampen nu var lagt under, og arbejdet var altså et led i den fælles kamp mod nazismen.

Vejen til Norge spærredes.

Når angrebene på jernbanenettet nu blev af så stor betydning, skyldtes det tyskernes nødvendighed af at få tropperne fra Norge hjem til støtte for frontlinien ved Rhinen. — Da den vestlige længdebanes kapacitet var ringe, blev aktionerne især sat ind over for den østlige; men også tværbanerne Lunderskov-Bramminge og Tønder-Tinglev fik man tid at tage sig af, for at troppetransporterne ikke skulle udnytte en omvej. — De blev ofte nødte til at finde adskillige omveje! Man har eksempel på, at en troppetransport var 14 dage om at nå igennem Jylland! Soldaterne var hårdt nødvendige ved den nye front, og der er



Sprængt b.okpost på Tinglev station.

Andelsbogtrykkeriet i Odense

A. m. b. A.

Vindegade 72

Tlf. 1030

Odense

Fyens Landmandsbank

Aktieselskab

Odense

Konsummælk Mejerierne

Odense

Odense Staalskibsværft A/S

Odense

LAUR. WINTHER

Odense

SØREN RASMUSSEN

Nørregade 85

Odense

Fuhrmanns Papirvarefabrik

Odense

ingen tvivl om, at jernbanesabotagen var med til at fremme sammenbruddet — og derved skåncede måske tusinder af menneskeliv.

Men sabotørernes arbejde udføres med livet som indsats, og for jernbanepersonalet var denne del af krigen også såre farefuld. Ganske vist var man nu så fortrolig med sprængningsarbejdet, at man kunne anbringe bomberne med den mindst mulige risiko for personalet. Alligevel tog man det med godt humør — og hjalp selv til med værdifulde oplysninger, når lejlighed gaves. — Og var signalstationer, sporskifter og vandtårne smadrede, hvad ofte skete, så var det kun en kærkommen lejlighed til »kedelige« forsinkelser, som man ikke fanatisk afkortede! — 240 sprængninger, hvoriblandt 6 ødelagte broer, var en alvorlig hindring, og yderligere forsinkelser opstod som følge af nødvendigheden af forsigtig kørsel.

Det vil være for vidtløftig at omtale sabotagevirksomheden i enkeltheder. Den følger linjerne i det øvrige land, og situationerne ligner hverandre. Her skal derfor kun nævnes enkelte, som var af betydning ud over det almindelige og særlige spændingsbetonede.

14 transformatorårne sprængt på en nat.

Allerede i 1943 sprængtes på én nat 14 transformatorårne langs grænsen; aktionen gennemførtes af én lille gruppe. — Særlig dramatisk og spændende var sprængningen af vandtårnet i Brørup, hvorved jernbanetrafikken Fredericia—Esbjerg gøres føleligt. — Af størst betydning var vel sprængningen af jernbanebroen ved Sommersted, hvorved trafikken lammedes føleligt gennem lang tid. — En

enkelt gruppe undså sig ikke ved at gennemføre 37 sprængninger på én nat. Men det var også en jubilæumsforestilling! — En sydlig gruppe var blevet oprevet. Der var muligvis kun én mand, som ikke var taget eller gået under jorden. Da han hører koden, cykler han i snestorm 12—13 km, sprænger ene mand sporskifterne ved et vigtigt jernbaneknudepunkt, tør ikke følge vejene hjemad, men bærer cyklen ind over marker og pigtrådshegn den lange vej tilbage, går i seng i kammer sammen med en hjemmetysk medtjener hos en nazistisk husbond! — Skønt det volder vanskelighed, undgår vi at nævne navne. Denne mand var 19 år! Han tjente i et af de mest blandede sogne ude vesterpå langs grænsen; hans bedrift blev udført i Tinglev. Han blev vel angivet. Kort efter kom i hvert fald to gestapo-folk for at arrestere ham. Han kaster den ene

i hovedet på den anden og flygter, men bliver taget i åen, ført til Neuengamme, hvor han får tuberkulose, men når dog at komme hjem ved kapitulatio- nen, bliver helbredt og virker nu som lærer et unævnt sted. — En skæbne af mange.

Region III rådede over 4000 mand.

Tilførsel af sprængstof havde som tidligere nævnt voldt store vanskeligheder, da nedkastning i de sønderjydske landsdele var et tvivlsomt foretagende. Lette- re blev det ikke, da man øjnede sammenbruddet og nødvendigvis måtte have våben, hvis det skulle komme til åben kamp inden vor grænse. Region III rådede efterhånden over godt 4000 mand. Adskillige bandede den dag ved krigens begyndelse, da man i god tro afleverede rifler og revolvere med ammunition til politiet. — Man så det som bekendt aldrig siden! — Men frem måtte våbnene. De kom på de utroligste måder. En 80-årig



Søgårdhus, hvor adskillige tyskere omkom.

Hilsen fra København

A/S DANSK FRØ- OG SILO-SELSKAB

Nyropsgade 37
København

AUG. HARDING

Cent. 596 - 10596
Provins 1 - St. 48
København K

K. & V.

Sveasvej 10 — V

BENT IBSEN A/S

Adelgade 31 - K
By. 6897

EBBE CHRISTOFFERSEN & CO.

Reproduktionsanstalt

Fælledvej 7 Kbh. N.
Luna 2186 - 1910

JENSEN & DENCKER

Reproduktionsanstalt

Nyhavn 31 Kbh. K.
Tlf. Central 14.932 Palæ 8932

VAGN BALSLEV

Langebrogade 17
Kbhvn. K. Sundby 7283 - 786

HOFFENSETS

OFFSET-Reproduktion

Blågårdsgade 23 B
Tlf. Lu. 4360

KAJ ERNST OLSEN

Reproduktionsanstalt

Finsensvej 80 Fa. 7184
København F.

Bloch & Andresen

Nordisk Tekstil Aktieselskab . Grundlagt 1847

København

Fredericin

F. J. HINNÉ & CO.

København K.

Badstuestræde 13

Tlf. 8663

Svend A. Nielsen

Handels- og Ingeniørfirma

Værnedamsvej 16

København V.

Eva 3336

Nordisk Copyright Bureau

Upsalagade 24

København Ø.

Ingeniørfirmaet Industri-Kontrol

Civilingeniør Høberg

Hjørringgade 35

København Ø. Tria 4320

INTERNATIONAL FARVEFABRIK A/S

Øresundsvej 141

Am. 1483

København S.

C. 5601

Anker Kysters Efterfølger

Borgergade 14 A

København K.

TAASTRUP TRÆLASTHANDEL

Køgevej 77

TÅSTRUP

bondemand, som havde evnen til at spille stokdøv og se usandsynlig fåret ud, kørte med det usleste forspand, han kunne finde, og i en miserabel vogn, læs efter læs ind i det »farlige« område. Der kom sendinger med jernbane og lastbil i den utroligste emballage. — Sygehusene havde katastrofebeholdninger af forbindsager og instrumenter oplagrede i deres kældre. En overlæge fandt på at få tilsendt våben og ammunition i tilsvarende kasser med samme firmamærker og fakturaer. Sygehusinspektøren, som var tysker, passede omhyggeligt på lageret! — Havde man ikke nedkastningsmuligheder, så havde man dog gode gemmesteder i skovene, når først man havde materialet, så landsdelen var forholdsvis vel forsynet ved kapitulatonen.

Men adskillige store katastrofer ramte organisationen i tiden fra efteråret 1944 til sammenbruddet. Mest omfattende og tragisk var vel tildragelserne i Vedsted landbohjem under mødet på kongens fødselsdag, 26. september 1944.

Vedsted landbohjem finkæmmes.

Gestapo havde sat en energisk eftersøgning i gang mod en tidligere underofficer, som havde været en meget virksom sabotør. Interessen samlede sig efterhånden om Vedsted ved Haderslev. Flittige stikkere, bl. a. Jenny Holm, havde været på egnen og af et par kvindelige »kolleger« fået nys om en fremmed som holdt til på Landbohjemmet, det danske forsamlingshus. Ved mødets slutning omringede man forsamlingshuset, og ved et par salver gennem

vinduerne tvang man alle mødedeltagerne til at blive. Alle blev nøje undersøgt, og man fandt den eftersøgte, som straks blev ført udenfor og skudt. Adskillige blev arresteret, og først op på formiddagen blev de sidste af deltagerne sendt hjem.

I april blev en af regionsledelsens førende mænd arresteret, og adskillige måtte »gå under jorden«. I Røddingegnen havde man fået kig på en virksom frihedskæmper, som under forfølgelsen søgte ind i Skrave forsamlingshus (Sønderjyllands

ældste) hvor der netop var møde. Gestapo forfulgte ham herind; han sprang op på scenen og ud gennem et vindue. Her blev han mødt af en »dansk« gestapomand, der blev dræbt af en håndgranat. Under flugten blev frihedskæmperen hårdt såret, men undslap og overvandt sine lungesår. — Den dræbte gestapomand var sandsynligvis den samme, som sårede den unge, energiske byleder i Ribe døde i Frøslevlejren den 23. april 1945.

Sådan gik forfølgelsen i bølge



Hvad man fandt i tyskernes bål på Nordborg Slot efter kapitulatonen.

A. BARTHOLDY & SØN
Tømrermestre

Junggreensvej 8 - F
Damsø 1809 - 8385

A/S ANTON NIELSEN & CO.
Isenkram og udstyr en gros

Niels Ebbesensvej 17
C. 15114 Eva 6160

CARLSEN & PLENGE

Mørkhøj Bygade 30-32
København - Søborg

COPYPRINT A/S

Nørre Voldgade 21 A
København K.
Tlf. Minerva 1525

INDBINDINGSCENTRALEN

Maglegaards Alle 50
Søborg Tlf. Søborg 7100

**KEDELRENSNING
RUSTBANKNING
ISOLERING**

Aut. elektroinstallatør
Kr. Dreyer
Dr. Olgas Vej 21 Fa. 7919

ERIK CLEM

Poppel Alle 26 B
Holte

Flamingo INDUSTRI

GAMMELMOSEVEJ 38

Gentofte

Tlf. Gentofte 3105

RECT

Ingeniørfirma

Roskildevej 73

København - Valby

Reproduktionsanstalten NOVA

Vesterport - København V.

Tlf. Palæ 507 - 508

Fonofilm Industri $\frac{1}{2}$

Trommesalen

København V.

Vald. Henriksen I/S

Sydmarken 44

Kbhvn. - Søborg

Tlf. Søborg 6000

Vilh. Petersen & Co.

København

Tordenskjoldsgade 31

M. H. KRAUSE

Træ- og Finerhandel A/S

Strandlodsvej 61

København S.

DYBTRYK
Reproduktion

RÖTOGRAVURE A/S

TAFFELBAYS ALLE 17, HELLERUP

Fabr. B. E. Sundby og T. Schønnemann

TELF. HE. 8703

efter bølge ud over landsdelen i disse måneder. Man har indtryk af, at tyskerne vidste særdeles god besked. Hvorfor nøjedes de med disse enkeltstående overfald? Hvorfor trevlede de ikke hele region III.s organisation op? Man har fornemmelsen af, at de kunne have gjort det. Lod man være for stadig at have en opgave hér i stedet for at risikere at blive flyttet til et mere ubehageligt sted? Selv om her ikke var særlig behageligt, så var man dog klar over, at den danske modstandsbevægelse mere havde sin opmærksomhed henvendt på materiel end på mennesker.

Hvorom alting er, så var region III.s 4000 R-mænd og 3—400 R1-mænd intakte og vel udstyrede ved kapitulationen.

Alle befolkningslag var med.

Man har nu og da fablet om, at en eller anden gruppe af borgere var særligt rigt repræsenteret i modstandsbevægelsen og andre meget fåtallige. Dette gælder i alle fald ikke for de sønderjydske landsdele. En undersøgelse af region III.s mandskab viser, at alle erhvervsgræne og folkelag her var mærkelig ligelig repræsenterede. Det lå naturligvis nær, at byerne og strækningerne i nærheden af banerne blev rigeligst repræsenterede; men der var, som også tidligere antydet, deltagere langt inde i landet, så de ofte havde 10—20 km til deres »arbejdsplads«. Der fandtes ikke skel mellem kammeraterne, Akademikeren og arbejderen, landmanden og tjenestemanden trak i samme hammel, som også håndværkeren og handelsmanden spændte sig for. Kammerat-

skabet og det nødvendige »frimureri« bandt dem sammen. Forud for et spændende angreb kunne der råde en vis nervøsitet, som ofte gav sig udslag i voldsomme kraftudtryk og eder — selv fra mennesker, som ellers aldrig havde for vane at forstærke deres udsagn på denne måde. Dette gjaldt i særlig grad R1-grupperne. R-gruppernes arbejde blev i hovedsagen et forberedelses- og uddannelsesspørgsmål, hvis resultat vi, heldigvis, ikke lærte at kende, da krigen standsede før den nåede vore grænser. Men der blev arbejdet målbevidst trods de vanskelige vilkår, hvorunder træning og øvelse i våbenbrug måtte foregå.

Mærkelig koldblodighed.

En mærkelig koldblodighed gav sig ofte til kende. Herpå kun enkelte eksempler.

En husmand var blevet arresteret og sad sammen med nogle andre og ventede på forhør. Snakken skulle gå og helst i afledende retning. En sidemand spurgte: »Hvor stor er din ejendom?« — »18 tønder land«, svarede manden. »Og din ejendoms beslag?« spurgtes der. Tørt og ulidenskabeligt i en stråle svarede han: »Jeg har 6 køer, et par kvier og 2 kalve, et lille tærskværk, såmaskine, 16 maskinpistoler, et dusin revolvere og et hundrede kg sprængstof.« Og først nu kom der et lille glimt i hans øjne: »Men det finder de aldrig!«

En modstandsmand havde søgt tilflugt i en skole. Han havde fået anvist et værelse på loftet. Tidlig om morgenen lukkede en 15-16-års pige lydløst døren op: »Gestapo er her! Ikke

en lyd! Du kan liste dig ned ad bagtrappen, gå ind i skolestuen og springe ud ad vinduet tæt ved buskadset. Der er ingen udenfor.« — »Men min mappe står i din fars kontor?« — »Er den vigtig?« — »Ikke for mig; men der er nogle uheldige oplysninger deri.« — »Den skal jeg nok klare. Bare af sted med dig!« — Han slap bort, og den 15-årige gik ned, gav sig koldblodig til at vande blomster i vinduerne, lukkede et af dem op og fik mappen lempet uden for. Den blev aldrig opdaget!

En anden modstandsmand, som tillige drev en del foredragsvirksomhed, følte sig stærkt efterstræbt i en vis periode. Han var i øjeblikket i tvivl om, hvor han skulle søge hen. Han vidste, at gestapo havde fået fat på hans kalender, hvori forskellige møder var noteret. Ved morgenkaffen så han et møde averteret i avisen til samme aften. »Godt!« tænkte han. »Det eneste sted, de ikke søger mig, er dér!« Altså rejste han hen og holdt sit foredrag og slog sig ned dér på stedet i nogen tid.

Ved kapitulationen blev det især R-mændene, våbengrupperne, hvortil dog også adskillige R1-grupper (Sabotagefolkene) hørte eller blev indrullerede i, der kom i funktion. Deres bevidste stræben for at dygtiggøre sig til at værge fædrelandet førte dem nu ind i en kedsommelig, lidet påskønnet og ubehagelig vagttjeneste ved interneringslejrene eller som medhjælpere ved arrestationerne. »Frihedskæmper« blev det almindeligst brugte udtryk om modstandsmændene, og som så-

Hilsen fra København

Ingeniørfirmaet
JØRGEN HANSEN & TJALVE

Rosenlunds Alle 11-13
København - Vanløse

A/S NORDISK BROWN BOVERI

Nyropsgade 24
København V.

L. A. LARSEN & SØN
Blikkenslager
Gas- vand- & sanitetsmester
Løngangsstræde 21 By. 6946

**STERLING POLISH
COMPANY A/S**

Stolpegaardsvej 113
Gentofte

Guldsmedemester
FRITZ HEIMBÜRGER

EFTF. A/S
Købmagergade 63-65
Telefoner: Central 7730 - 10730
Præmier - Emblemer - Medailler
Plaquettes

SKANDINAVISK MØBELLAGER
KNUD GRAFF
14 - Kulorvet - 14

LAKJER & RINKEL
Glosemosevej 18
Glostrup

CHR. HJELM BANG

Handels- og ingeniørfirma
Vesterbrogade 10 Tlf. 13
København V.

J. NIELSEN

Rådg. ingeniør M. af I.
Rysensteensgade 14, 3., V.

Byen 4142

Aage Gade

Civilingeniør - Rådg. ingeniør
Drosselvej 30 København F.

Tlf. Fasan 5505

PETERSEN & OLSEN A/S

Dansk Rør- og Fittingsfabrik
Drejervej 11 Taga 2588 - Taga 5466

FALCKS REDNINGSKORPS

KØBENHAVN A/S

Erik V. Ramsing

Rådgivende ingeniør
Stockholmsgade 25

København Ø.

HØEG HAGEN & CO. A/S

Træløst en gros
Sct. Markus Plads 12 København Nora 3363 - Rigstlf. 320

Ingeniørforretningen »STANDARD«

Frederikssundsvej 278

Tlf. Bella 1886

DANIROCA A/S

Rosenørns Alle 32

København V.

Telefon C. 2691

A. P. Hjortso

Civilingeniør
Gothersgade 158

Centr. 11392 - København K.

E. A. KOLBYES EFTF.

Købmagergade 52

Tlf. Central 11023

Martin A. Nielsen

Sankt Annæ Plads 16
København K.

Skibskonstruktion

A/S Sitikadan

Banegaardspladsen 1
København V.

Minerva 204

danne tænkte man hovedsagelig på de mange med armbindene, mens man glemte dem, der havde haft et lige så farefuldt arbejde bag kulisserne og i virkeligheden været bærepillerne i hele organisationen — glemte de mange, som havde ydet økonomisk hjælp og huset farlige folk, som var hårdt trængte af gestapo. Havde **hele** det danske folk været aktivt med i modstandsarbejdet, så havde gestapo haft betydelig lettere spil. Hvor mange stiltfærdige lejligheder i byerne, ensomtliggende bøndergårde på landet, uskyldigt udseende præstegårde i landsbyerne har ikke været det altid gæstfri tilflugtssted for aktive modstandsmænd, som uden dem havde været prisgivet? — Et lille rørende træk:

En afsides boende husmand, polak, som var blevet her efter første verdenskrig, havde lovet at tage mod en engelsk flyver. Der gik et par dage, før man fik ham lempet frem. Da man kom med ham, var polakken og hans kone flyttet ud af soveværelset op på et kummerligt loftskammer, og soveværelset var gjort fint i stand til flyveren med en stor buket blomster på servanten! Var disse mennesker ikke aktive? Og dem fandtes der heldigvis tusinder af.

Nu blev det armbindsfolkene.

Men nu blev det altså armbindsfolkene, der for den almindelige mand var »frihedskæmperne«. De fortjente ærligt æren. Men arbejdet, de kom til at udføre, var et andet, end det ville have været, hvis man var kommet i åben kamp i forbindelse med en allieret invasions-

hær. — Ubehageligt var arbejdet vist i særlig grad i de sønderjydske landsdele, hvor man ofte måtte arrestere naboer eller stå vagt om dem, hvilket vel knap så ofte blev tilfældet i den øvrige del af landet. Dertil kom, at vagtarbejdet adskillige steder krævede så stort mandskab, at det forhåndenværende ikke slog til, hvorfor man **måtte** tage nye mænd med. Blandt disse var der selvfølgelig uheldige elementer, folk der manglede det rygstød, som det gav at være med til den forudgående alvorlige og farefulde træning med bevidstheden om, at det en dag kunne gælde livet. Og endelig har modstandsbevægelsen som enhver anden sammenslutning vel rimeligt krav på ret til en vis fejlprocent, uden at det kan skæmme hele bevægelsen. Og disse nye kan ikke skæres over én kam. Blandt dem var der adskillige, som heller end gerne havde været med fra første dag.

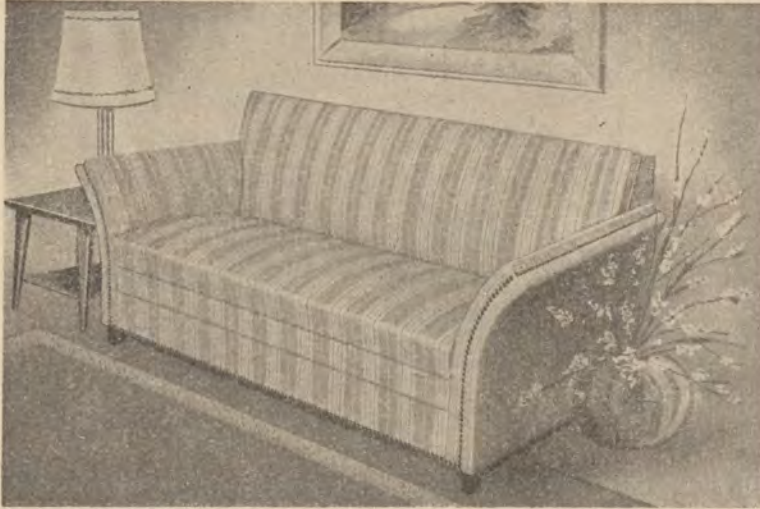
Men de vidste ikke, hvordan de skulle komme af sted med det. Det var slet ikke så let at komme i forbindelse med modstandsmændene. Man var blevet forsigtig efter de mange uheld og var klar over, at en alt for talrig »hær« i sig selv var et faremoment.

Man kunne opleve, at et kortspillerparti pludselig blev opløst. En havde ikke tid, en anden havde et par grisesøer, der skulle fare, en tredies kone turde ikke være alene om aftenen under disse forhold. Ved sammenbruddet mødtes de alle i hver sin gruppe uden at have haft anelse om, at de alle var med i modstandskampen. — I en mindre by meldte garnisonskommandanten sig den 5. maj til borgmesteren og bad om at få oplyst, hvem der var leder af modstandsbevægelsen dér i byen. Borgmesteren svarede befippet, at her var skam ingen modstandsbevægelse. Jo, det



Klokkestabelen på Skamling, rejst over de faldne fra region III.

Hilsen fra Vejle



*DANTOS har 25 forskellige
sovesofaer, som vi daglig
demonstrerer på vore
prøvelagre i København og
Vejle mod rekvisition fra
Deres møbelleverandør.*

MODEL INGRID

FORLANG KATALOG MED 50 FORSKELLIGE MODELLER

KØBENHAVN

Dantos

VEJLE

det skjulte sengested

G. FUNDERS REBSLAGERI
OG BØRSTEFABRIK

VEJLE

A/S **AUTOGAARDEN**

Autoriseret



forhandler

TELF. 238

ENGHAVEVEJ 30 . VEJLE

TELF. 1738

Salg Reparation Service



En uforglemmelig dag i Kruså. Da 115 danske koncentrationslejr-fanger førtes hjem.

THISTED & WARRER

VEJLE

VEJLE BOLTE & MØTRIKFABRIK

Aktieselskab

VEJLE

A/S KOLBY PEDERSEN
Konfektionsfabrik

Grejsdals Landevej 50
Vejle

Jydsk Dunkefabrik A/S

HEDENSTED

**DANSK HYDRAULIK
INDUSTRI-AKTIESELSKAB**
Julsminde Denmark

KLAKRING SAVVÆRK

**ODDER ANDELS
SVINESLAGTERI**

Krøluldsfabriken »**ANGORA**«

Odder

måtte der være; for han havde fået ordre til at aflevere til ham. En lille forretningsmand, som havde til huse under borgmesterens lejlighed og havde hørt samtalen, trådte til og sagde: »Jamen så kan De aflevere til mig!» — Borgmesteren havde ikke haft anelse om, hvilken vulkan han havde levet på, og at laner mod fjenden var blevet udklækket lige neden under hans køkken! — Altså var det ikke så let at blive frihedskæmper, selv om man havde brændende lyst dertil.

Vagttjenestens store betydning.

Men nu ebbede modstandsarbejdet altså ud i en, udefra set, ret ligegyldig vagttjeneste. En del fejlgreb og ubesindigheder fandt naturligvis sted, og de er lettest at få øje på. Men kom der en vis misstemning mod hele modstandsbevægelsen, så får man trøste sig til, at man vel engang får øjet op for, hvad der kunne være sket, hvis vi, da sammenbruddet kom, havde stået uden disse tropper! Politisk og militær havde vi ikke, og selv om man fra begge sider meldte sig skyndsomst, viste det sig dog at tage nogen tid, før organisationerne igen fungerede tilfredsstillende. Hvis vi ikke havde haft disse organiserede modstandsfolk, så kan man være overbevist om, at lovløshed og hævnakter var kommet til at præge frihedsdagene mere end glæden. Dette gælder ikke mindst i Sønderjylland, hvor adskillige såkaldte urimelige arrestationer netop var af forebyggende art, og mange burde være taknemmelige for denne internering. At man så kunne ha-

ve ønsket en hurtigere retsforfølgning og adskillige løsladelser ret hurtig, er en anden sag.

Endelig var de tyske troppers udmarch næppe heller kommet til at foregå så hurtigt eller så gnidningsløst, som tilfældet var, hvis vi ikke havde haft modstandshæren.

Omkostningerne for region III.

Og ganske gratis var modstandskampen ikke. Alene for den lille region III ser omkostningerne således ud:

Fængslede af gestapo	415
Sårede under aktion (sik- kert for lille)	10
Dræbt under sammenstød med fjenden	17
Døde i fængsler og koncen- trationslejre	38
(uden gendarmerne)	
Henrettet af tyskerne	7
Ialt ..	487

Altså et tab på godt 11 pct. Resultatet af det naturlige, at når det gælder livet, så kæm-

per man til det sidste. Og det gjaldt livet! Vort folks liv. Forhåbentlig har vi af kampen lært, at **det kan nytte** selv at vide og lade andre forstå, at man **vil værge** sit land, ikke blot med ånd, men også med hånd. Havde alle demokratiske folk vidst og vist dette fra 1933 og fremover, så havde det været svært at tromle Europa ned i 1939—40. Og adskilligt havde set anderledes ud i dag for Vestens folk.

Den 5. maj 1945 var en stolt dag, ikke så meget på grund af den genvundne frihed, men fordi en lovlig regering uden nogen som helst indskrænkning overdrog hele den udøvende magt til et tilfældigt udsnit af det danske folk, som frivilligt havde påtaget sig at forsvare landets ære — og den selvbeher-skelse, hvormed man udførte dette hverv, og navnlig gav det fra sig igen, da tid var. Det vidner om et modent folk, som er kommet ud af lømmelalderen. Men det forpligter os også til i enighed at skabe vort land en lykkelig fremtid!

Chr. Demuth.



Ved grænsen på befrielsesdagen.

GIVE SOGNS SPARE- OG
LAANEKASSE - GIVE

Vejle Stevedore & Speditionsforretning

VEJLE

HARALD PETERSEN & SØN A/S
POSTGIRO 7434

Tlf. 3400

Vejle

TH. HOLMSKOV & CO.

Vejle

Vestre Engvej

Tlf. 2514 fl. l.

SØREN WILLADSENS
MØBELFABRIK I/S

Vejen

BUNDGAARD ANDERSENS EFTF.

VEJLE

KJELDEN & CO.

Biscuit fabrik

Tlf. 51 — Nr. Snede — Tlf. 51

Th. Lissau

Jydsk Rullegardinfabrik A/S

VEJLE

Knud og Tyge Lind & K. A. Jørgensen I/S

VEJLE

Aktieselskabet E. Rasmussen

Fredericia Maskin- & Elektromek. Fabriker

F R E D E R I C I A

KL Sachsenhausen

Journalist J. B. Holmgaard fortæller lejrens historie.

IX.



Ich war die größte Bestie von Sachsenhausen. (»Eisener Gustav« Sorge under Sachsenhausen-processen 1947.)

Oplysningerne om, hvorledes det er gået Sachsenhausens bøddler efter krigen, er desværre yderst sparsomme. En — meget mangelfuld liste over SS-førere fra Sachsenhausen, jeg har ført, er foreløbig nået op på 114 navne, og man kan gå ud fra, at langt de fleste af disse SS-mænd idag er paa fri fod i Vesttyskland.

Der har kun været een rigtig Sachsenhausen-proces, som førtes for en sovjetrussisk militærtribunal i Berlin-Pankow i oktober 1947. Ved denne proces blev følgende 14 bøddler idømt livsvarigt tvangsarbejde i Sibirien:

1) Kaindl, Anton, SS-Obersturmführer, Kommandant 1942—45.

- 2) Körner, Michael, Lagerfører .
- 3) Baumkötter, SS-Hauptsturmführer, Lagerarzt.
- 4) Eccarius, Kurt, Zellenbau.
- 5) Sorge, Gustav (Eisener Gustav), SS-Hauptscharführer, Rapportführer.
- 6) Höhn, August, SS-Untersturmführer, Lagerfører fra 1942.
- 7) Hempel, Horst, SS-Unterscharführer.
- 8) Rehn, SS-Untersturmführer, Arbeitsdienstführer.
- 9) Sakowski, Paul, Krematorium, Häftling.
- 10) Fickert, Fritz, SS-Scharführer, Blockführer.
- 11) Freemann, SS-Scharführer, Blockführer.

- 12) Knittler, Martin, SS-Oberscharführer, Blockführer.
- 13) Saathof, SS-Scharführer, Blockführer.
- 14) Schubert, SS-Scharführer, Blockführer.

To bøddler blev ved samme proces idømt 15 års tvangsarbejde:

- 15) Zander, Paul, Krematorium, BV-Häftling.
- 16) Brennscheid, Ernst, Leiter der Schuhprüfungsstelle.

Sachsenhausens kommandant indtil 1939, Baranowsky, der var SS-Standartenführer, døde i 1940.

Blochführer i Sachsenhausen Hoess, den senere kommandant i Auschwitz, blev arresteret i marts 1946 og dømt til døden ved en domstol i Warszawa. Han blev hængt i 1947.

Chefen for Sachsenhausens Häftlings-Bekleidungskammer og senere Lagerfører Höppkens blev henrettet af SS i 1944.

Scharführer Homann døde af plettyfus.

Lagerfører, SS-Hauptsturmführer August Heinrich Kolb, blev den 13. oktober 1954 i en alder af 61 år ved retten i Nürnberg idømt 4 års og 3 måneders fængsel, efter at han var kendt skyldig i at have medvirket til mord på mindst 11 fanger.

Hermann Loritz, der var kommandant fra 1939—42, har været arresteret, men er ifølge en oplysning i »Land og Folk« den 17. maj 1955 af Per Ulrich i dag på fri fod i Vesttyskland.

Lagerfører indtil 1942 i Sachsenhausen, derpå kommandant i Ravensbrück, Fritz Suhren, blev arresteret i 1945, flygtede fra fangenskabet i 1947, men blev senere pågrebet igen. Er ifølge



Indgangen til Sachsenhausen kaldtes »porten«. Til højre i tegningen står 5 dødsdømte og afventer sidste akt.

Hilsen fra Midtjylland

PAVILLONEN

Selskabslokaler i alle størrelser
Åben hele året
Tlf. 321 Grenå
CARL NIELSEN

RANDERS

ARBEJDERFORENING

BUCH'S BOGTRYKKERI

Randers

THORUPS RADIO

Slotsgade 7 Thorsgade 5
Tlf. 1652 — 2280 Randers

HARALD SØRENSEN

Vand- og gasmester
Søndergade 3 Grenå

G. ØSTERGAARD SØRENSEN
Aut. højspændingsinstallatør
Strømgade 12 - Tlf. 249 - Hjørring

Betonvarefabriken »GODTHAAB«

Johs. Hansen & Søn
Hjørring

Aktieselskabet

HANS V. ANDREASEN
Strømgade 7 Hjørring

G. BECH HANSEN

Aut. BUR-WAIN forhdl.
Tlf. 641 Ringkjøbing

JOHANNES FALK

Civilingeniør, cand. oecon. Tlf. 707—1707
Hjørring

MICHAEL NIELSEN

Løkken

HANS KRAGLUND

Tlf. 21 Løkken

Ejner Nielsen

Slagterforretning Tårs
Tlf. 49

A/S TAARS BANK

Filial af A/S Hjørring Discontobank

TAARS SPARE- OG LAANEKASSE

Tlf. 40 TAARS Tlf. 40

HOTEL »NORDSØEN«

Blokkhus

THELLUFSEN

Tlf. 8 Blokkhus

CARL NIELSEN

Kolonial - Vin - Delikatesse
Blokkhus Tlf. 10

KR. KNUDSEN

Tårs

TAARS TEGLVÆRK

Tlf. 72

Akkumulatorfabriken
OLYMPIA
Ringkjøbing

**RINGKJØBING OG OMEGNS
SPAREKASSE**

A/S Ringkøbing Korn

v. Th. Lindberg

RINGKJØBING LANDBOBANK

Aktieselskab

DYEKJÆR & CHRISTENSEN

Fiskeeksport
Ringkøbing

**RINGKØBING
CEMENTVAREFABRIK &
MØRTELVÆRK v. N. Skytte**

A/S Niels Hansens Motorkompagni

Aut. Ford forhandler Ringkøbing

Peer Ulrich også på fri fod i dag.

Hauptsturmführer Stüllenberg blev henrettet i 1943 af SS.

SS-Unterscharführer Schöller fra kammeret blev henrettet i 1944 af SS.

Lejrældsten Samuel Kuhnke blev den 1. marts 1954 ved retten i Deggendorf i Bayern idømt 8 års strafarbejde. Den 51-årige Kuhnke blev kendt skyldig i 17 anklager for medvirken til mord og lemlæstelse.

82.840 døde i Sachsenhausen.

De nøjagtige tal på fanger, der har siddet i Sachsenhausen, og på fanger, der blev myrdet eller døde i lejren og dens underlejre, kendes ikke, idet SS tilintetgjorde kartotekerne, da de sovjet-russiske tropper nærmede sig lejren. Gamle fanger, der var beskæftiget i lejrens administration, anslår, at 200.000 fanger gik gennem Sachsenhausens port, og at 82.840 mistede livet. Dette betyder selvsagt ikke, at 118.000 overlevede, idet titusindvis af fanger sendtes på transporter og døde under disse eller i andre lejre.

Til sammenligning kan nævnes, at ca. 51.000 døde i Buchenwald og ca. 92.700 i Ravensbrück.

Iøvrigt er selvsagt mange Sachsenhausen-fanger døde efter befrielsen. Bl. a. kan her nævnes formanden for det hollandske arbejderparti, Koos Vorrink, den belgiske minister Vanderpoorten og den spanske ministerpræsident Largo Caballero. Sidstnævnte døde i Paris d. 23. marts 1946.

Nogen tid efter lejrens befrielse blev Sachsenhausen omdannet til russisk koncentra-

tionslejr, men fungerede dog kun som sådan nogle år. I den russiske kz-lejr Sachsenhausen døde bl. a. politimajor Heinrich, der under naziregimet sad 7 år i Brandenburg tugthus. Blandt fangerne i lejren i den russiske tid var iøvrigt adskillige, der også havde siddet der i nazitiden.

LITTERATURFORTEGNELSE:

Niels Alkil (redaktør): Besættelsestidens fakta 1-2. J. H. Schultz, 1945.

Franz Ballhorn: Die Kelter Gottes. Der Quell, Verlag K. H. von Saint-George und Strauf, Münster, 1946.

Elie A. Cohen: Human Behaviour in the Concentration Camp. Jonathan Cape, London, 1954.

V. Dahlsen: I nazismens helvede. Sol og Sundheds forlag, Randers, 1946.

Johs. Fosmark (redaktør): Danske i tyske koncentrationslejre. Gyldendal, 1945.

Anders Georg (redaktør): I tysk fangenskab. Povl Branners forlag 1945. (Poul Erik Schmidt-Hansen: Sachsenhausen).

Carl Jakhellin, August Lange og Olav Larsen: Tre fra Sachsenhausen. Tanum, Oslo, 1945.

Niels Jørgensen: På det tyske slavemarked. Nyt Nordisk Forlag. Arnold Busck, 1945.

Eugen Kogon: Der SS-Staat. Verlag der Frankfurter Hefte, Frankfurt am Main, 1946.

Heinrich Lienau: Zwölf Jahre Nacht. Verlag E. H. Nielsen, Flensburg, 1949.

Gunther R. Lys: Kilometerstein 12,6. Verlag Volk und Welt, Berlin, 1948.

Henry Meyer og Gerhard Rundberg. Rapport fra Neuengamme. Martins forlag, 1945.

Odd Nansen: Fra dag til dag, 1—3. Dreyers forlag, Oslo, 1947.

Flor Peeters: 40 Maanden Oranienburg. Het Volk, Gent, 1946.

Erik Schmidt-Hansen: Fem år i allieret tjeneste. Povl Branners forlag, 1945.

Peter Schulz: Gennem helvede u-brændt. Tilrettelagt af Jørgen Rindholt. Forlaget Aros, Århus, 1945.

Gerhard Segher: Oranienburg.

Didrik Arup Seip: Hjemme og i fiendeland. Gyldendal Norsk Forlag, Oslo, 1946.

Victor Størfelt: Fange nr. 62.948 i Oranienburg, 1946.

Per Ulrich: Tegninger fra tyske koncentrationslejre. Forord af Aksel Larsen. Forlaget Fremad, 1945.

Arnold Weiss-Rüthel: Nacht und Nebel. VVN-Verlag, Berlin-Postdam, 1949.

M. Nord Wendelboe: Helvede hinsides grænsen, 1945.

Øvrige kildemateriale:

Aarhus Stiftstidende; Allgemeine Deutsche Nachrichtendienst, Berlin, DDR; Arbeitskreis Deutscher Widerstand, Hamburg; Archiv Walter Hammer, Hamburg; Associated Press; Berlingske Aftenavis; B. T.; Deggendorfer Donaubote; Deggendorfer Zeitung; Demokraten; Deutsche Rundschau (Dr. Rudolf Pechel: Widerstandsliteratur); Fyns Tidende; Information; Kölnischen Rundschau; Land og Folk; Nationaltidende (Dagens Nyheder); Nürnberger Zeitung; Das Parlament; Pigtråd (1946 nr. 1, 4 og 5, 1947 nr. 3, 9 og 10, 1948 nr. 1 og 7, 1949 nr. 2 og 6, 1950 nr. 3, 1951 nr. 12, 1952 nr. 6, 1953 nr. 7, 1954 nr. 3 og 4); Politiken; Renter; Stuttgarter Zeitung; Südschleswigsche Heimat-Zeitung; Ugeskrift for Læger (nr. 44, 1949), VVN's kalender 1952, Berlin DDR.

Hilsen fra Jylland

**ARBEJDERNES FÆLLES-
BAGERI I HOLSTEBRO A/S**
Tlf. 589

Automobilforretningen
»VULKAN«
Aut. General Motors forhandler
K. Knudsen
Holstebro Tlf. 1100 (fl. lin.)

JØRGEN VESTENHOLT
Kul - Koks - Cinders
Briketter - Brænde
Nørretorv - Tlf. 369 - Hjørring

En gros
EWALD STEENSEN
Hjørring
Telefon 612 - 613

WAGNER LAURSEN
Aut. vand- og gasmester
Danmarksgade 8
Tlf. 6 Hjørring

AXEL MØLLER
Urmager & optiker
Østergade 23 Hjørring

**VARDE
KRØLHAARFABRIK A/S**
Varde

C. B. LUNDKVIST
Aut. elektroinstallatør
Tlf. Varde 203

SKELMOSE RADIO
Østergade 22 Varde
Tlf. 85
— Tal radio med os —

**TVERSTED
RUTEBILER
TVERSTED**

Ringkøbing Fiskeeksport og Filetfabrik
Telefon 376 Telefon 491

Drik Stassaniseret Mælk

HOLSTEBRO BANK

Aktieselskab

ALKJÆRSIG TEGLVÆRK
SKJERN

Skjern Sogneraad

SKJERN

Aktieselskabet
TARM BANK

Rasmussen & Schiøtz
Civilingeniører & entreprenører
Sct. Knudby Hjørring

Bjergby Mygdal Teglværk

pr. HJØRRING

MYGDAL ANDELSMEJERI
Telefon Uggerby 15 pr. HJØRRING

Chr. C. Grene $\frac{1}{8}$

SKJERN

Kæmpeopgave at bedømme følgerne af 11.500 års fangenskab

Fornyset undersøgelse synes nødvendig, da invaliderne fra frihedskampen ofte lever under fortvivlede kår.

I løbet af de sidste 3 år har Kammeraternes Hjælpefond ydet op imod 300.000 kr. i hjælp af forskellig art, og af dette beløb er udbetalt 1322 invalidelegatportioner-hjælp i anledning af sygdom, stammende fra fangenskabets til et samlet beløb af kr. 302.400. Legatportionerne har været min. 50 kr. og max. 150 kr. om måneden, og hovedparten af bevillingerne er fornyet siden efteråret 1952.

Hvert tilfælde er meget nøje undersøgt og Frihedsfonden og Ulykkesforsikringen er i hvert eneste tilfælde spurgt til råds — og den derfra modtagne indstilling er altid blevet fulgt.

Der indhentes altid en række oplysninger om den pågældende syge kammerats personlige forhold, idet der spørges om:

Retfærdig fordeling af vore midler er tilstræbt.

Årsag til fangenskabets. Forløbet af forhørene, herunder om der er anvendt tortur.

Fangenskabets varighed. — Hvilke fængsler og lejre den pågældende har været fange i. — Invaliderentens størrelse. — Antal hjemmeværende børn og hjemmets faste udgifter m. m.

Fonden har tilstræbt en retfærdig fordeling af vore begrænsede midler, således at **legatet** + evt. invaliderente + mandens og evt. konens og børnenes **samlede** indtægt sikrer en yderst beskeden eksistens. Fonden skal »strække« sine midler mest muligt, derfor må fondens ydelse kun betragtes

som en hårdt tiltrængt månedlig nødhjælp, der desværre kun kan ydes til en alt for lille del af besættelsestidens ofre.

Selvfølgelig har kun en del af vore invaliderede kammerater søgt Kammeraternes Hjælpefond — medens den største part — enten har modtaget privat eller offentlig hjælp andet steds fra — eller hutlet sig igennem — fordi de har opgivet det hele.

De ca. 100.000, som Kammeraternes Hjælpefond har kunnet yde årligt gennem 3 år, dækker derfor antagelig kun en trediedel eller en fjerdedel af det virkelige behov.

Det kan ikke være meningen at et fangeblad vedblivende skal løse opgaven.

Det er Pigtråds abonnenter og annoncører, vi skylder tak, fordi vi udelukkende fra disse medborgere har modtaget de nødvendige beløb, men der er forbundet mange omkostninger ved annoncetegning — trykning af et månedsblad i 16—17.000 ekspl., men det kunne man måske i nogen grad affinde sig med, hvis det så virkelig var muligt, at den samlede opgave: Retfærdig hjælp til **alle** nødlidende tidligere fanger dermed var løst.

Men opgaven er **ikke** løst — og kan ikke i det lange løb — overlades det private initiativ.

Det kan og må ikke være meningen — at en relativ lille mængde annoncører og abonnenter af et fangeblad i det lan-

ge løb skal skaffe de nødvendige midler til et eksistensminimum for de mænd og kvinder, der for 10—11—12 år siden satte helbredet til i modstandskampen.

Ingen kan med nogen ret eller grund kritisere de undersøgelser, der blev foretaget i de første par år efter maj 1945. — Det var en kæmpeopgave at vurdere følgerne af ca. 11.500 års fangenskab og fastsætte erstatninger og invaliditetsgrad.

Erstatningerne blev selvfølgelig fastsat efter sygdommens øjeblikkelige karakter og et sagligt skøn m. h. t. hvorledes fremtiden ville forme sig, og ingen kan forlange, at stat og forsikringsinstitutioner skulle fastsætte en fortløbende månedlig erstatning ud fra det synspunkt, at sygdomstilfældene ville forløbe væsentlig ringere end normalt.

Man havde jo forøvrigt heller ikke erfaringer fra fortilfælde at bygge på. Aldrig tidligere er det sket, at en tusindtallig skare havde været ude for et så uhyre pres på sjæl og legeme, som et tysk fangenskab — i al sin ufattelige rædsel — betød.

Takket være bladet har vi kunnet hjælpe i 3 år.

Takket være Pigtråds trofaste annoncører og abonnenter har vi i en 3-årig periode kunnet hjælpe en del — og samtids — hvilket er ligeså vigtigt — har vi kunnet opbygge et materiale, der klart viser — at en række sygdomstilfælde og skadetilfælde ikke er forløbet normalt — og som ventet, således at de dengang fastsatte erstatninger ikke mere dækkes af

Hilsen fra Jylland

M. CHRISTENSEN & SØN

Skjern

TARM OG OMEGNS
SPAREKASSE

Tarm

H. SØNDERBY & CO.

Tarm

SKJERN FJERKRÆSLAGTERI

Aage E. Dujardin

SKJERN TÆPPEFABRIK I/S

Skjern

HARRY BANK

Skjern

SKJERN OG OMEGNS
SPAREKASSE

Skjern

Telefon 207

N. N. MØLLER & SØN

Automobilkørsel

Ringkøbing

Tlf. 95

RINGKØBING - ØRNHØJ -
HOLSTEBRO JERNBANE

Direktøren

Ringkøbing

SIGURD STENHØJ I/S

Maskinfabrik . BARRIT

K. MARTINSEN

Korn- og Foderstofforening
Tarm

Aktieselskabet

SKJERN BANK

SKJERN

HUGO HOLMSTOEL

Jern- og stålforretning
SKJERN

Tlf. nr. 1

Tlf. 501

Betonvarefabriken

»LØVEN«

SKJERN

Skjern Trikotage-Farveri A/S

SKJERN

H. C. THYREGOD

NYMØLLEN

ØLGOD

Ølgod og Omegns Spare- og Laanekasse

ØLGOD

H. SØNDERBY & CO.

TARM

M. Niensens Tømmerhandel

v. Aage & Tage Nielsen

Tlf. Nr. 1

TARM

Tlf. Nr. 1

de bedømmelser, der i sin tid blev foretaget.

Inden for fondens bestyrelse har det været drøftet at danne et fangernes samråd — men tanken viste sig uigennemførlig, såfremt det gjaldt almindelige spørgsmål. — Men i dette tilfælde, hvor det gælder de syge kammeraters skæbne, har vi fra en række **betydende** fangeorganisationer modtaget skriftligt tilsagn og moralsk støtte, idet Buchenwaldklubben, — »de erhvervshæmmede« — Hørsrødforeningen og Stutthof fangerne sammen med Kammeraternes Hjælpefond repræsenterer flere tusinde tidligere fanger, der således står samlet i et krav om fornyet bedømmelse af en række skadetilfælde.

100 spørgeskemaer er udsendt.

Der er udsendt små 100 spørgeskemaer til syge kammerater, hvis skæbne er os nogenlunde bekendt, men vi har ikke villet påtage os ansvaret for at udpege alle, der bør komme i betragtning.

K. H. har kun ønsket at fremskaffe et sagligt materiale, således at regering og folketing får et klart billede af situationen.

Det bliver så myndighedernes sag at anvise, hvilke retningslinier der bør følges — og hvilke læger, der skal overdrages sagen.

Andet steds i bladet findes trykt det følgebrev, der er udsendt til omtalte ca. 200 kammerater, og på bladets side 333 findes det omtalte spørgeskema, som evt. kan benyttes af skadelidte kammerater, der ønsker deres tilfælde inddraget i den samlede bedømmelse.

H. Kornbeck.

Kære kammerat.

Kammeraternes Hjælpefond besluttede på sit bestyrelsesmøde d. 17. sept. 1955 at søge fremskaffet en række **veloplyste** eksempler på helbredstilstanden blandt et antal tidligere kz-fanger. Når dette materiale var fremskaffet — og dette iøvrigt viste, at der var grundlag for en lovændring, var det hensigten at henvende sig til myndighederne og søge evt. uretfærdigheder rettet.

På nuværende tidspunkt kan fonden således **hverken love eller stille i udsigt**, at en sådan henvendelse vil bære frugt. Vi kan kun forsøge at fremskaffe et materiale, og først når dette er gennemarbejdet, kan vi skønne om, hvorvidt en henvendelse bør rettes, og i hvilket omfang det bør ske.

Hvis det viser sig, at et større antal kammerater bør have deres sager genoptaget, vil fonden — med støtte af en række fangeorganisationer — søge spørgsmålet rejst gennem en henvendelse til regering og folketing.

Naturligvis er det ganske frivilligt, om du vil udfylde dette skema, men **for at fremskaffe ovennævnte materiale er det tvingende nødvendigt at vi får så mange svar som overhovedet muligt, og at disse svar er klare og nøgterne.**

Inden dette brev blev afsendt — er det over for fonden blevet kraftigt pointeret, at vi endelig **ikke måtte vække forhåbninger**, hvorfor vi så kraftigt som muligt må fastslå, at fonden vil gøre et forsøg på at mildne kårene for de kammerater, hvis sager

— 10 år efter — ikke har fundet en retfærdig og rimelig løsning.

I h. t. ovenstående beder vi dig udfylde skemaet side 333 så omhyggeligt som muligt — og naturligvis også i tilfælde af, at du er tilfreds med den løsning, du har opnået.

Vi vil gerne have dit svar med det samme.

Med kammeratlig hilsen for
Kammeraternes Hjælpefonds

forretningsudvalg

Kaj V. Dahl

Formand

H. C. Steen Hansen

Kasserer.

Fl. B. Larsen

Næstformand.

Leo Kæraa

P. Riis

Suppleant.

Sekretær.

H. Kornbeck

Leder af fondens kontor.

Eventuelt nye besvarelser må sendes med det samme.

Som det fremgår af siderne 329 og 331 er det magtpåliggende for Kammeraternes Hjælpefond at gøre status for den situation, i hvilken invaliderne fra de tyske k-z-lejre i dag befinder sig.

Med henblik på at få undersøgelsen foretaget så grundigt som muligt, gengiver vi på side 333 et spørgeskema, og på siderne 335-339 redegøres der for, hvad de skemaer siger, der allerede er indkommet.

Der sidder sikkert her og der kammerater, der kender andre kammerater, der burde inddrages i undersøgelsen, så at den kan dække helt.

Der er den mulighed, at vedkommende selv kan skrive. Der er også den mulighed, at en mere skrivekyndig kan hjælpe en mindre skrivekyndig.

Er du ked af at rive skema-siden ud af bladet, kan besvarelsen ske på et almindeligt ark brevpapir. Det er blot praktisk, at man anfører nummer ud for besvarelsene.

Alle henvendelser ang. denne sag rettes til Kammeraternes Hjælpefonds kontor, St. Kannikestræde 10, Kbh. K. Det er absolut nødvendigt, at der svares med det samme.

A/S DAMPVASKERIET
»ØRESUND«

Helsingør

HEDEHUSENES
BRUGSFØRENING

Tlf. nr. 8

TÅSTRUP MOTORMØLLE

J. Willumsen A/S

Aktieselskabet
STURUP & CO.s EFTF.
Træløst og bygningsartikler
Helsingør
Tlf. 49—95

EDMUND CHRISTENSEN

Sæby — Høng

Aut. Fordforhandler

JOHS. FRANSEN

Tlf. Sorø 100

FOLMER DAM

Ankerhus - Sorø

HASLEV
ANDELSSVINESLAGTERI

Haslev

Halm- og Betonvarefabrikken
Hedehusene — Tlf. 95
Henry Th. Risør

SPAREKASSEN

for Grevskabet Bregentved og Omegn

HASLEV SPAREKASSE

HASLEV ANDELSSVINESLAGTERI

Carl J. Ulrich & Søn

Aktieselskab

Haslev

Aktieselskabet
DE KØBENHAVNSKE FORSTÆDERS
BANK

Glostrup

Aktieselskabet

Roskilde Bank

Ostefabriken »FIONA«

Hedehusene

Telefon 265

Spørgeskema

Fulde navn

Postadresse

Født den

i (by eller sogn)

Nedenstående spørgsmål bedes besvaret kort og klart

Er du gift? Hvor mange hjemmev. børn har du?

ARRESTATIONEN?

1. Hvorfor blev du arresteret af tyskerne?
2. Hvilken dato blev du arresteret?
og hvor?

FORHØRENE

3. Blev du udsat for tortur under forhørene?
4. Har du stadig mén heraf?

FANGENSKABET

5. Hvor og hvorlænge sad du i dansk fængsel?
I dansk lejr (Horserød eller Frøslev)?
I hvilke KZ-lejre var du fange, og hvornår
blev du deporteret?
6. Var du på »arbejde« under fangenskab, og
da hvilket?
7. Hvilke sygdomme pådrog du dig?
Blev du behandlet af danske lægekammera-
ter? hvilke?

HJEMREJSEN

8. Kørte du med sygetransport fra Neuengamme
(eller andre lejre) til Danmark? eller var du
tilsyneladende nogenlunde rask, da hjemrej-
sen fandt sted?

OPHOLDET I SVERIGE

9. Hvor boede du i Sverige?
10. Hvor mange kg tabte du omtrent under fan-
genskabet?

HJEMKOMSTEN TIL DANMARK

DEN FØRSTE UNDERSØGELSE

11. Var du syg ved ankomsten til Danmark?
Hvad fejlede du? Hvor og af hvem blev du
behandlet?
Hvor mange gange har du ialt ligget på hospi-
tal eller sygehus?
12. Blev du erklæret invalid? Hvor mange pct.?
Hvordan blev din erstatning udbetalt — i
månedlige rater eller een gang for alle?
13. Er den første afgørelse stadig gældende?

GENOPTAGELSE

14. Har du senere begæret og fået din sag gen-
optaget?
15. Hvem foretog den fornyede undersøgelse —
og hvad blev resultatet?
16. Mener du selv, at det opnåede resultat no-
genlunde dækker de rimelige krav, du havde?

TILSTANDEN I DAG

- Ved besvarelsen af nedenstående spørgsmål
må du tage hensyn til, at du er blevet 10 år
ældre, og evt. sygdomme, der ikke er en
følge af fangenskab, kan ikke medregnes.
17. Er din helbredstilstand forbedret eller for-
værret siden den sidst truffe afgørelse?
 18. Har du opnået en stilling i samfundet, der
nogenlunde svarer til det, du kunne have op-
nået, hvis du ikke havde været i tysk fangen-
skab?
 19. Hvad er din fulde mdl. indtægt (incl. og
excl. invaliderente)?
Hvad betaler du i husleje? Og i skat?
Hvad tjener din kone eller børn?
Går en del heraf til husholdningen?
 20. Ønsker du, at fonden på dine vegne skal for-
søge gennemført en ny undersøgelse af dit
tilfælde og deraf følgende erstatningsæn-
dring?

Hilsen fra Nordjylland

FJERRITSLEV BANK
Aktieselskab
Fjerritslev

BRDR. W. HANSEN
Elektro-installatør
Thisted

A/S HAN HERREDERS
Tømmerhandel
Fjerritslev

EL. SIWERT & KORSFELT
Autoriseret elektro-installatør

Thisted

**THISTED ULDSPINDERI
OG TÆPPEFABRIK A/S**

Thisted

THISTED JERNHANDEL A/S

Thisted

AAGE V. KJÆR
Lille Torv 3
Thisted

EJNAR SCHMIDT & SØN
Snedker- og flytteforretning
Møbler og ligkister
Kannikegade 16 Grenaa

FA. SØREN JENSEN
El-installationsforretning
Tlf. 362 Grenaa

GRENÅ MOTORFABRIK
Grenå Havn
Tlf. 666

**GRENÅ ARBEJDERES
FÆLLESBAGERI**
Aktieselskab

A/S Sørensens Kulhandel
THISTED Telefoner 17 og 100

A/S Kulkompagniet
THISTED

Aktieselskabet P. O. Poulsen
THISTED

**FRØKJÆR KNUDSENS
MØBELHANDEL**
Thisted

L. H. GRAM
FOTOGRAF
Thisted Tlf. 235

SPAREKASSEN FOR GRENAA OG OMEGN

By og Landbosparekassen
FREDERIKSHAVN

JØRGEN V. JOHANSEN
Parallevej 15—23. Tlf. 783 - 489 - 1717
Aut. BUR-WAIN & FERGUSON-TRAKTOR FORHDL.

T. H. Hansen A/S
G. M. Forhandler
Tlf. 310 - 311 - 1320 Søndergade 15 - Frederikshavn

SINDAL TEGLVÆRK
F. HJORT SINDAL

Laur. C. Hahn
Tlf. 4 BINDSLEV Tlf. 64

ROLAND THOMSEN
Tømrermester
Frederikshavn Tlf. 286

ESMANN JENSEN
Gjørumsvej 15
Frederikshavn

ANDELSMEJERIET
Tlf. 14 LØKKEN

**HÅNDVÆRKERFORENINGENS
RESTAURANT**
Århus

**KOLONIAL - SELVBETJENING
HALDRUP**
Riisvang Alle 1
Tlf. 68370 Århus

INVALIDERNE FRA K-Z-LEJRENE ER DAGENS GLEMTE MENNESKER

Mange er kørt ned af mange års skuffelser.

Kammeraternes Hjælpesfond har modtaget 78 besvarelser på spørgeskemaet. I 63 tilfælde ønsker de pågældende genoptagelse.

Midt i november måned udsendte K. H. knap 100 spørgeskemaer til skadelidte kammerater for at undersøge grundlaget for en henvendelse til myndighederne om genoptagelse af en række erstatningssager og deraf følgende forhøjelse af invaliderenterne.

Vi har til dato modtaget 78 svar paa disse henvendelser og er ved at gennemgå disse meget grundigt.

Det er naturligvis ikke fondens opgave at afgøre, hvilke sager der skal fremmes. Vi kan kun samle materialet — påvise de skævheder, vi på grundlag heraf kan finde, og overlade til de respektive myndigheder at tage beslutning om lægeundersøgelser m. v. og i det hele taget bestemme, om man paa grundlag af de ca. 80 svar bør tage hele erstatningsspørgsmålet op til fornyet behandling. — For os tror jeg næppe, der kan herske tvivl.

Vi har ikke vakt falske forhåbninger ved udsendelsen af Skemaerne, idet vi klart har tilkendegivet, at vi i første omgang kun kan gøre et forsøg.

Invalidernes svar er alvorlig læsning

Det er alvorlig læsning at gennemgå disse svar, mange er præget af skuffelse og bitterhed — og en ængstelig spørgen:

»Tror I, at I får noget ud af det? — Vi har prøvet i mange år!« — Man kan ogsaa læse andre ting i svarene.

Naturligvis har K. H. ikke spurgt, om de pågældende føler sig dårligt eller overfladisk behandlet af lægerne, Ulykkesforsikringen, Frihedsfonden, K. H. eller andre institutioner, idet vi ved, at alle har gjort, hvad der var menneskeligt muligt for at hjælpe besættelsestidens ofre inden for lovens rammer.

Blandt 78 adspurgte ønsker 63 deres sag genoptaget.

Det er derfor godt at se, at mennesker, der slet ikke er tilfredse med de økonomiske kår, der bydes dem idag — ikke i et eneste tilfælde lægger skylden på nævnte institutioner eller personer. Tværtimod udtrykker mange taknemlighed overfor lægerne, frk. Keller i Ulykkesforsikringen, Frihedsfonden og K. H. og i flere tilfælde skriver de: »Der er vist gjort alt, hvad gøres kan indenfor lovens rammer« — og dog føler de ikke den trufne afgørelse som rimelig og retfærdig.

Ikke mindre end 63 af de 78 ønsker deres sager genoptaget, idet de mener, at deres helbreds-tilstand er væsentlig forværret, siden bedømmelsen i sin tid fandt sted, en forværring, som man ikke kunne forudse.

Erstatningsloven var tidsbegrænset til 5 års gyldighed, antagelig ud fra den forudsætning, at man inden for dette tidsrum

kunne træffe en afgørelse, der var retfærdig for resten af livet. Myndighederne har erkendt, at dette skøn var forkert og har i en række tilfælde vist stor imødekommenhed og forståelse, idet der er givet tilladelse til genoptagelse af en række sager.

Men K. H. har kun rettet henvendelse til en ganske lille del af samtlige skadelidte og af disse ønsker ca. 80 pct. deres sag genoptaget, så der må altså være noget galt — og det er der også, og de pågældende skadelidte har ikke gran af skyld i det »gale« der er. Derfor bør de heller ikke undgælde derfor.

Ved et stort internationalt fangemøde i Brüssel for få uger siden, blev samme spørgsmål indgående drøftet og i hele Europa er spørgsmålet aktuelt.

For 10 år siden skulle man lovgive om et område, hvor man savnede erfaringsgrundlag.

For godt 10 år siden vedtog man en lov, der skulle sikre de skadelidte en erstatning i tilfælde af åndelig eller legemlig invaliditet, og alle var naturligvis interesserede i, at disse afgørelser blev truffet så hurtigt som muligt, men samtlige *bedømmende personer og institutioner* stod overfor at skulle bedømme noget, de aldrig tidligere havde været ude for. De skulle omsætte følgerne af hidtil ukendte grusomheder i rede penge og afgørelserne skulle træffes inden for 5 år og gælde for resten af livet.

Hvilken varig indflydelse har åndelig og legemlig tortur på menneskesindet og menneskelegemet? — Og i hvor mange år og i hvilken grad vil følgerne heraf gøre sig gældende?

AKTIESELSKABET
BRØDRENE HARTMANN

LYNGBY

*Skandinavisk
Emballage Aktieselskab*

LYNGBY

$\frac{A}{S}$ Hedehus Teglværket

FRITZ BECKER

Bredegade 4

Slagelse

Vemmelev Andelsmejeri

**A/S KORSØR JERNSTØBERI
OG MASKINFABRIK**

Korsør

$\frac{A}{S}$ **NORDISK AUER KOMPAGNI**

Fredericiagade 15

København K

N. JENSENS SØNNER

Snedkermestre

Kalundborg

NORDISK TRADING

Hellerupvej 18

Kbhvn. — Hell.

Hell. 3737

H. & K. Lubcke

Elektroteknisk fabrik

Jernbane Alle 19

Kbhvn. -Vanløse

Damsø 5710

Hvornår vil sindet falde til ro? — Kan man glemme — eller gemme kendsgerningerne — eller vil de atter og atter dukke op og gøre den pågældende til en »vanskelig enspænder«? Og hvordan kan det omsættes i en »passende erstatning«?

Mange havde tabt over halvdelen af vægten.

Mange var udsat for sygdom og sult og samtidig hårdt arbejde i månedsvis, mange kom hjem som muselmænd og havde »tabt« over halvdelen af deres vægt, men kom — hvor utroligt det end lyder — til hægterne igen, men hvor længe kan de holde til normalt arbejde i normalt tempo. For manges vedkommende var de indre organer — populært sagt — sat ud af brug i en lang periode, nu kom de igang igen, men hvor længe kan de holde til »normale« tilstande?

På mødet i Bruxelles blev der stillet forslag om, at tidligere kz-fanger burde have ret til aldersrente nogle år tidligere end andre. Da legemet sikkert er tidligere slidt op hos kz-fanger, synes dette krav ganske rimeligt.

Der må tages hensyn til den enkeltes situation på arbejdsmarkedet.

Men lad os komme tilbage til besættelsestidens danske ofre, således som situationen er idag for dem. — Heldigvis har de allerfleste af dem nogenlunde forvundet følgerne og er gledet ind i samfundet igen, som ganske almindelige arbejdende borgere — en stærk konstitution har sejret, men der er en lille flok tilbage — måske kun nogle få hundrede — så meget lettere må det således blive at hjælpe dem.

Hvad er invaliditet og hvad betyder invaliditet for den en-

kelte? Invaliditet må vel betragtes som en svækkelse af ens ydeevne på et eller andet felt. Hvis f. eks. en kontormand, en lærer eller en jurist har pådraget sig en arm- eller benskade, der har medført 15 pct. invaliditet, betyder hans invaliditet næsten intet for hans eksistensmulighed. Han vil på lige fod med sine kolleger kunne opnå en stilling, og der vil intet blive fradraget i hans gage.

Hvis en lønarbejder har nøjagtig samme skade, der altså sinker ham 15 pct. i hans arbejdsydelse, vil han være udelukket fra så godt som enhver arbejdsplads og hans ansættelsesmulighed er lig nul.

Der findes stillinger — lettere pladser ved stat og kommune, som han kunne passe. I udlandet er det flere steder forlængst indført, at stat og kommune skal give stillinger i stedet for understøttelse. — I Paris findes der i enhver Metro reserverede pladser til krigsinvalid, men ikke her.

Mange har fået deres sager afgjort i 2 og 3 omgange og i første — og måske anden omgang fået kapitaliseret 10 og yderligere 15 pct. invaliditet med en sum een gang for alle — men så har det senere vist sig, at den pågældende er 75 pct. invalid og ikke 10—15, og resultatet bliver, at han kun får en ganske utilstrækkelig invaliderente, fordi han har fået »kontant afregning« for den første halvdel af invaliditet.

Man udbetalte penge — men glemte arbejdsanvisning.

Når man beslutter at udbetale et sygt menneske invaliderente f. eks. efter 75 pct. invaliditet,

så bør man samtidig anwise ham, hvorledes han kan udnytte de 25 pct. af arbejdskraften, han har tilbage.

Nu kan myndighederne måske sige: »Du kunne have sat pengene i banken og brugt renten« — eller »Du kunne have købt en livrente«, men sandheden er den, at pengene i mange tilfælde er gået til at tilbagebetale forskud, som den pågældende i en sygdomsperiode har modtaget fra forsikringen eller Frihedsfonden, måske har han tænkt: »Du køber en lille forretning — du kan sagtens klare en grøntforretning eller et mejeriudsalg«. — Ja, det ser så nemt ud, men kan man forlange, at en invalideret mand kan klare noget, han aldrig har prøvet før — når en rask mand sælger forretningen, fordi han ikke kan leve af den?

Der er i denne artikel ikke rettet bebrejdelser mod nogen som helst. — Ingen kunne forlange, at det skulle gå anderledes i Danmark end i andre lande.

Nøjagtige retningslinjer for løsningen af sagen.

Men skal invaliderne betale de skete fejl?

K. H. vil rette henvendelse til myndighederne og stille forslag om, at alle tidligere fanger får adgang til fornyet undersøgelse, således at de tilfælde, der gennem årene er forværret, får en dertil svarende højere invaliderente.

2) At alle tidligere kz-fanger får fuld invaliderente efter den invaliditetsprocent, som er gældende for den pågældende idag — uanset om han ved tidligere afgørelser har fået en kontant afgørelse »een gang for alle«.

ODENSE KORKISOLERING

Vesterbro 10, Odense

Skandinavisk Kaffe & Kakao Ko. A/S

Odense

A/S O. FOSS FABRIKER

Odense

Banken for Ringe og Omegn
Aktieselskab

Sydfynske Landmænds Smørexport-Forening

ODENSE

Når de skal købe
armbåndsurre, da husk navnet
»BENDO«

Schweizerfabrikat til den
populære pris
Fås kun hos

»TEMPUSURMAGEREN«

Borregaard Thomsens Metalstøberi

Bjerggade 24—26

ODENSE

Tlf. 9781

A/S Langeskov Handelshus

Tlf. Langeskov 42

LANGESKOV PLANTESKOLE

Sv. Andersen

Tlf. 100

Langeskov

Murermestre
BRDR. LUND

Tlf. 12269 — 9516

Windelsvej 74

Odense

MOTEL Odense

Lars Jørgensens Værktøjsfabrik

Langeskov

N. V. JENSEN

Mekanisk værksted

Sct. Jørgensvej 50

Odense

Aktieselskabet

NYFA GUMMI

Alt i teknisk gummi

Hårby, Fyn

KERTEMINDE AVIS

SÆRSLEV ANDELSMEJERI

pr. Jullerup

3) At tidligere — mindre invaliderede kz-fanger får fortrinsret ved besættelse af lettere stillinger inden for stat- og kommune.

4) At alle tidligere kz-fanger med påviselige skader, stammende fra fangenskabet får adgang til aldersrente ved 55-årsalderen.

Når disse sager skal tages op, må man ikke regne med at møde en skare livlige, kvikke mennesker med et lyst sind og tro på fremtiden.

Mange af dem er slet ikke nemme at have med at gøre. De har lidt mange skuffelser. De er

trætte af at søge hjælp — trætte af at slide trapper. Der er ofte kun lidt tilbage af den gæve fyr, som bidrog til Danmarks befrielse.

Hvor kunne det dog nemt gøres godt igen altsammen. Gør som i udlandet: Staten og hver enkelt kommune får pligt til at ansætte lettere invaliderede til fuld løn. Invaliderenten inddrages for disses vedkommende og anvendes til at opfylde de krav, der er stillet i pkt. 1 - 2 og 4. Man får næsten lyst til at sige: Så nemt kan det hele klares.

H. Kornbeck.

Bødler fra nazisternes k-z-lejre frigivet fra russiske fængsler og lejre

De hilses med kirkeklokkeklang, ministertaler og hædersgaver
En hård belastning for det nye våbenfællesskab med Tyskland

Gennem de sidste måneder er der gennem Vesttyskland gået en glædesbølge.

Ved Grænsen til Øst har kirkeklokkerne ringet. Prominente tyske politikere har talt, blandt andet præsident Heuss.

Rørende scener er udspillet, når nogle ser hinanden igen for første gang i 12—14 år.

Det er strømmen af frigivne tyske krigsfanger, der har sat sindene i bevægelse.

Man forstår så godt den nationale glæde, der er forbundet med at kunne byde landsmænd velkommen, især når man halvvejs har opgivet håbet om nogen sinde at se dem igen.

Når denne kirkeklokkeklang, når disse gribende gensynsscener, når disse velkomsttaler imidlertid har virket pinligt på mange tusinder, ja, måske på millioner, er årsagen den, at vi er af den formening, at et ret

stort antal er, hvad vi vil betegne som krigsforbrydere.

Når man har holdt et antal tyske soldater og SS-folk tilbage i russiske fængsler og fangelejre i 10—12 år har grunden været, at der for de enkelte forelå en russisk kendelse om, at de pågældende ikke blot havde deltaget i almindelige krigshandlinger, men i terror, som intet familieskab har med krigshandlinger.

Peter er sin mors kære dreng, men — —

Det er klart, at Peter, selv om han nu er blevet op i årene, stadig står for sin mor som den gode og kære søn, som hun har anråbt både jordens og himlens kræfter om at få hjem igen.

Men når vi andre er rystet, er det ikke blot, fordi vi ser på de frigivne som krigsforbrydere, men vi

xængstes også, fordi den almindelige tyskers glæde synes at være et bevis for, at tyskerne i dag tager afstand fra begrebet tysk krigsforbryder og med stor begejstring byder dem alle velkommen hjem som gode landsmænd.

Særlig grelt forekommer hele sagen når det viser sig, at der i en transport fra Rusland på 749 befandt sig flere af de værste bødler fra kz-lejren Sachsenhausen ved Berlin.

Ved Sachsenhausen-processen i oktober 1947 i Pankow blev 14 bødler idømt livsvarigt tvangsarbejde og to 15 års tvangsarbejde. De nazistiske kz-mordere er nu vendt hjem og har hver modtaget 6000 D-mark i »Heimkehrer«-penge, og det bebudes, at der venter dem pension eller gode stillinger.

Desuden får de rabat på jernbanerne, kurophold, skattelettelse og adskillige andre fordele.

Blandt de bødler, der er vendt hjem, er Sachsenhausens kommandant fra 1942 til lejrens befrielse, SS-standartenführer Anton Kandl, SS-untersturmführer, rapportfører Gustav Sorge, bedre kendt som »Eiserner Gustav«, SS-oberscharführer og blockführer Schubert, kaldet »Pistol-Schubert«, chefen for lejrens straffekompani, SS-oberscharführer Fickert og SS-oberscharführer Kaiser.

Den løsladte Gustav Sorge, der i lejren altid kaldtes »Eisener Gustav«, karakteriseres blandt gamle kz-fanger som den værste sadist og morder i Sachsenhausens historie, en mand ved siden af hvem Joseph Kramer, Irma Greese og Ilse Koch var »rene engle«.

Da undertegnede kom til Sachsenhausen, var fangenumrene oppe på 75.000. I løbet af det følgende år steg de til 150.000.

BROHUSVÆRK

Ventilatorer
Gentofte 1480

**Europæiske
Vare & Rejsegodsforsikring A/S**

København

A/S J. Chr. Mikkelsen

Horsens

Fabriken WALTRICH

København F. Finsensvej 12 Fasan 1975

MØLLER & JENSEN A/S

Berggreensgade 3 Grafisk Atelier Tria 4998

Horsens Kalkværk

Aktieselskab

Romanus Nielsen & Søn

Klichéfabrik Østergade 3

Horsens Mineralvandsfabriker

Aktieselskab

HILLERØD LANDBOBANK**Dampvaskeriet THOR**

Horsens

Hillerød Andelsslagteri

A. m. b. A.

Hillerød

Renseri THOR

Horsens

GYFA

Glamsbjerg

Hillerød Fællesbageri A/S**S. C. Sørensen**

Ejlskovsgade 13, Odense

Telefon 2305

Løkkes Bogtrykkeri

Nyborg

I/S Conditori SCT. KNUD

H. C. Hoff - Kaj Hoff Odense

Lauritz Nielsen

Nyborg

Nyborg Møbelfabrik og Kehllistefabriken »Hønnerup«

Vald. Andersen A/S

Det betyder i praksis, at mange tusinder var myrdet, da lejrens samlede antal fanger var på 52.000, udekommendoer medregnet.

Kan det være rigtigt, at de ansvarlige for sådanne mennesketilintetgørelser hædres med 6000 mark og endog får pension?

Selv en tysker må forstå, at dette går ikke.

Nej — nej — og atter nej.

Det må selv en tysker kunne forstå. Der er da også protesteret kraftigt, dels fra tyske kz-fanger, dels fra norske og danske, og fra flere foreninger i Danmark er der sendt protestskrivelser til den vesttyske forbundskansler Kurt Adenauer.

Det hedder således i en af protesterne:

»Det er en alt for stor belastning af venskabet mellem den tyske forbundsrepublik og de omkringliggende demokratiske stater, at bødlerne fra kz-lejrene optages som almindelige borgere i Vesttyskland.

Vi haaber og tror, at forbundskansleren over for omverdenen vil demonstrere det demokratiske Tysklands oprigtige vilje til at glemme fortiden ved at forhindre, at nazitidens værste mordere unddrager sig regnskabet's time.«

Fra officiel tysk side undskylder man sig med, at russerne hidtil har undladt at fremsende anklagematerialet mod de nu frigivne tyskere.

Dette kan naturligvis undskylde en række tilfælde, men tilfældene med at behandle bødlerne fra kz-lejrene som helte, kan slet ikke dækkes af dette forhold.

Der er i denne sag talrige vidner mod disse folk i mange af Vesteuropas lande.

Vi har ved våbenfællesskabet med Vesttyskland slugt en fæl kamel.

Men dette er mere, end vi kan for-

døje og vi må kraftigt kræve af den vesttyske regering, at den ikke belaster det nye venskab over evne.

F-k.

Tyskland skylder os 11,6 milliarder

Vi har fået 200 millioner

I radioudsendelsen »De spørger« stilledes lørdag den 11. december det spørgsmål: Hvad foretager den danske regering sig for at få vort tilgodehavende fra besættelsen — det var vist 12 milliarder — af de tyske stater øst og vest?

Statsminister H. C. Hansen svarede og henviste til, at det efter Tysklands sammenbrud i 1945 stod klart, at tyskerne aldrig ville være i stand til at betale fuld erstatning for de skader, Nazi-Tyskland havde påført de allierede. På Postdamkonferencen i 1945 blev det vedtaget, at Sovjetunionens og Polens krav skulle dækkes hos Østtyskland og de andre allieredes krav i den vestlige zone.

I november 1945 holdtes i Paris en konference om en ordning af erstatningskravene. Danmarks krav blev her opgjort til 11,6 milliard kroner, deraf var 9,2 milliard kr. udgifter ved besættelsen. I januar 1946 blev oprettet en overenskomst mellem deltagerlandene om deres andel i erstatningerne i forhold til den samlede krigsskade.

Hidtil har Danmark i henhold hertil modtaget maskiner og skibe til en værdi af ca. 13 millioner kr. Det forråd og udstyr, tyskerne efterlod, har indbragt 30 mill. kr., og værdien af konfiskeret tysk ejendom her i landet har været ca. 150 mill. kr., så Danmark ialt har modtaget ca. 200 mill. kr.

Hertil kommer, at forbundsrepu-

bliken Tyskland har indgået på at betale 160 mill. kr. i erstatning for udgifter, som Danmark har haft ved de tyske flygtninge her i landet, og disse betalinger indgår regelmæssigt.

Selv om det danske erstatningskrav så langt fra er opfyldt, må det dog anses for tvivlsomt, om vi nu vil kunne vente at få mere, men i den henseende er vi ganske i samme båd som de øvrige allierede, hvoraf flere jo var langt hårdere ramt — også økonomisk — end Danmark, sluttede statsministeren.

Statsministerens svar er i mange henseender fyldigt og reelt, men det forhindrer ikke, at svaret rejser nye spørgsmål, nemlig, hvorfra kan man vide, at Tyskland ikke er i stand til at udrede hele det beløb, landet skylder os.

De nuværende tilstande rundt omkring i Tyskland vidner ikke om fattigdom. Der er jo tværtimod en velstand i Tyskland, der gang på gang får den besøgende til at undre sig.

Opmærksomme sammenlignere mellem Tyskland og England spørger jo ligefrem i dag: Hvem var det egentlig, der vandt krigen? Var det Tyskland, eller var det England? Det, der får dem til at spørge sådan, er dagens velstandssymptomer i Tyskland og visse fattigdomssymptomer i England.

Et andet spørgsmål, der rejser sig i denne forbindelse er dette: Når et lille land som Danmark vitterligt var i stand til at bløde 11,6 milliarder, hvorfor er et stort land som Tyskland så ikke i stand til at dække de forvoldte skader?

Vi er i vor kreds ikke helt uden kendskab til tysk indstilling, og ud fra dette kendskab tør vi hævde, at hvis vi ikke ligefrem rejser krav om fuld dækning for Tysklands krigsskader i Danmark, vil vi aldrig nogen sinde få mere end de 5 procent, det ser ud til, at man fra ministeriel side har affundet sig med.

Vist skal vi være samarbejdsvillige, tilgivende og godgørende — men der må være en kant. F-k.

Hilsen fra Midtjylland

Møller & Jochumsen

Horsens

Midtjydsk Trælasthandel

v. Brdr. Nedergaard

Silkeborg

Chr. Damgaard

Skjortefabriken »Creda«

Tlf. 2290-2291

Herning

KNUD LARSEN

Kolonial - Isenkram

Tlf. 15

Ejstrupholm

Dansk Metal-Ætseværk A-S

Horsens

Danmark

Garagekompagniet A-S

Aut. G. M. Forhandler

Horsens

A/S Horsens Blyvalseværk

& Metalforretning

TH. BUSSE

Farver og Lakker

Horsens

A/S Skandinavisk Fedtindustri

Houmannsgade 25

Horsens

Sdr. Lindskov

Kalkfoder-Fabrik

A/S Horsens Privatbank

HORSENS

LANDBØBANK A/S

HORSENS BANK

Aktieselskab

Landbosparekassen i Horsens

Bjerre og Hatting m. fl. Herreders Spare og
Laanekasse

POUL PETERSEN

Tobaksfabriker

HORSENS

Petersen & Sørensen

Tobaksfabriker

Horsens

BOSCH-DEPOT

ved Folmer Hansen

Horsens

Krematoriet i Dachau er propaganda

- siger tysk vagtmand ved lejren.



Een af de fire ovne i krematoriet. Koncentrationslejr-fanger fra de fleste europæiske lande har anbragt krans og blomster derinde.

Jeg har med stor interesse læst i **Pigtråd's** oktobernummer om et besøg i Dachau-lejren ved München. Både artiklen og billederne fremkaldte hos mig erindringen om et besøg, jeg selv aflagde i sommer i lejren sammen med min kone.

Synet af alt det vi så virkede stærkt forstemmende på os. Ved udgangen kom vi forbi en vagtpost i amerikansk hjelm og med amerikanske våben, og da vi skulle videre nordpå, men ikke kendte vejen, spurgte vi vagtposten om vej. Han var en noget flabet type med et lige så flabet, smalt overskæg.

I vor samtale kunne jeg ikke afholde mig fra at gøre en bemærkning om det uhyggelige, vi havde set. Til min store forbavselse svarede han på tysk til trods for, at jeg havde spurgt på engelsk.

Han var tysker, sagde han, og han fortsatte: »Hvad De har set derinde »ist ja nicht alles richtig«. Amerikanerne byggede den lange røde krematoriebygning, da de kom i 45, og der har aldrig været ild i ovnen. Det er propaganda«.

Vi var ilde til mode over det, vi netop havde set, men dette var dog kronen på værket.

Her stod fremtidens tyske repræsentant og havde de nøgne kendsgerninger ikke 50 m fra sig, og så benægter han alligevel kendsgerningerne.

Vi skyndte os bort fra stedet og egnen. Den forekom os kold og prosaisk, og først en snes kilometer nordpå genvandt vi feriestemningen. Vi fortrød dog ikke vort besøg i Dachau-lejren.

Jeg ved ikke, om det var indbildning, men det forekom os, at der i den gamle, hvide krematoriebygning endnu lugtede af røg og sod. Det gjorde et lammende indtryk på os.

Kjeld Normann.

Kammeraternes Hjælpefond fylder 10 år

Den 5. december var det 10 år siden Kammeraternes Hjælpefond stiftedes af en kreds af tidligere fanger fra tyske koncentrationslejre.

Det skete ved en sammenkomst i Hellerup. Linjen var med det samme lagt klar, nemlig, at det drejede sig om at yde en kammeratskabs-hjælp fra raske til syge.

Den nære kontakt mellem bestyrrelse og de syge har givet hjælpefondens sit eget præg, der er fastholdt gennem de 10 år.

Og i mange tilfælde har netop denne hjælp ydet godt, fordi den overfor de hårdt ramte samtidig blev et bevis for, at de ikke var glemt af deres egne kammerater. Der foreligger mange beviser for, at hjælpen fra K. H. var særlig velkommen.

10-års-dagen blev rundet uden festligholdelse af nogen art. Der blev dog på selve dagen sendt en hilsen til fondens protektor, prins Axel, med tak for trofasthed overfor fonden.

Hilsenen blev besvaret med følgende: Sender hjertelig tak og bedste ønsker. Margaretha og Axel.



Krematoriet i Dachau med den størekasse i granræet, som Lord Russell omtaler i slutningen af sin bog »Hagekorsets svøbe«.

HÆSTRUP SAVVÆRK
E. Christensen
Tlf. Harken 125

V. OLSEN
VRAA MASKINFABRIK
Tlf. 92

HANDELS- OG
LANDBRUGSBANKEN
Brande
Filial af Herning Handels-
og Landbrugsbank A/S

BRANDE OG OMEGNS
ANDELSVASKERI
A. m. b. A.
Tlf. 373 Brande

GRINDSTER-GRENE
SPARE- OG LAANEKASSE

J. P. HANSEN
Bagermester
Nørregade 19 Varde

Automobilforretningen Vulkan
Aut. General Motor Forhandler
K. Knudsen
Holstebro Tlf. 1100 (fl. lin.)

A/M »Fladstrand«
Frederikshavn

A/S Vejle Mælkekompani
Vejle

C. F. CHRISTENSEN
Vejle

NIELS KRØIGAARD
Herning

Winkler & Winsløv

Gasovne — Gaskomfurer — Jern- og stålvaske
Silkeborg Tlf. 799

KINO

Tlf. 302 Silkeborg

Johann H. Anthon A/S
Specialmaskiner og værktøj for
træindustrien
Århus Mindegade 8

HADSTEN MØLLE

Aktieselskabet
STRØMMENS
HANDELSSELSKAB
Randers

SOCIALDEMOKRATEN
for Randers og omegn

VILH. NELLEMANN A/S
Automobilforretning
Randers

AXEL HANSEN
Modestrikvarer
Herning

HERNING AUTO HANDEL
Tlf. 2100

MEJERIET »HERNINGLUND«
Tlf. 100 Herning

Herning Hede og Discontobank

Aktieselskab

Herning Handels og Landbrugsbank

Aktieselskab

1/8 Kr. Præstegaards Tømmerhandel

GRINDSTED

FOLKEBANKEN FOR HERNING OG OMEGN

Aktieselskab

A/S VESTAS Lem St.

Som en mor fra romanerne

I dag har posten bragt adskillige bidrag til vor lille serie om mødre, hvis ukuelighed gør dem til noget i retning af de figurer, vi kender fra romanværker om store, folkelige kvindeskikkelser, tavse helte i hverdagen, som ellers aldrig opnår at komme i rampelyset fortæller Social-Demokraten for 17. marts.

Den udvalgte beretning i dag kommer fra Carl Th. J., Vigerslevvej, som fortæller om sin søster, Mary, der levede i et stille, lykkeligt ægteskab, da krigen kom. Sammen med sin mand og to af sine sønner havde hun lige vinket farvel til en tredje søn, før 9. april. Han skulle sejle på England og kom aldrig hjem siden — han omkom i 1944 i Stillehavet.



Den ældste af de to tilbageværende sønner fik meget snart del i illegalt arbejde. Han var med i de første grupper og blev dræbt ved et vådeskud. Den yngste måtte gå under jorden, blev arresteret ved en tilfældig gaderazzia og sad længe i fængslet. Da krigen var forbi, måtte han på sanatorium. Han døde for fem år siden.

Alle tre sønner omkom altså som følge af krigens begivenheder. Men livet må gå sin gang, og sorgen må ikke få lov at ødelægge dets lyse og opbyggende kræfter, skriver broderen. Mary sørgede naturligvis, men hun rettede ellers sine tanker mod det positive. Hun stod selv uden børn — men der måtte jo også være børn, der, som følge af krigens begivenheder, stod uden forældre. Ad

mange veje søgte hun frem til sådanne børn. Hun fandt fem!

Disse fem — tre drenge og to piger — har hun helt eller delvis adopteret. Det var familiens økonomi slet ikke baseret på, og derfor må hun nu også selv tage fat udenfor hjemmet. Hun arbejder adskillige timer ekstra udenfor sit hjem i hver uge for at kunne — som hun siger: **Betale mine fem børn for alt, hvad de giver mig, af det jeg mangler . . .**

Jul i krigsfangelejren

∴ Mühlberg 1944

*Jeg sidder en juleaften
som fange i en barak,
for livet, jeg har i behold,
jeg siger Gud Fader tak.
Ikke et lys er tændt for mig
i denne hellige stund,
ikke et: »Glædelig Jul» mig når
fra een af de kæres mund.*

*Nu tusmørket fylder rummet
og alt er så trist, forladt
i dybeste armod jeg hviler
på gulvet her i nat.
Ikke et juletræ står tændt —
af vemod fyldes mit sind,
et enkelt tæppe, jeg selv har med,
mig skærmer mod nattens vind.*

*Jeg drømmer om Jesusbarnet,
der fødtes i Bethlehem,
bestandig i tanken sig slynger
erindring om mit hjem.
Juledagsmorgen vågner jeg,
men ej ved hjemlandets fest —
stille jeg går nu til alters hen,
vejledt af en engelsk præst.*

Willads Jensen.

Brugte frimærker

En af vore kammerater Edw. Christensen, Solvang 10, Kolding, der er fuldstændig døv — samler på frimærker — alt har interesse. Christensen har skrevet til os og fremkommet med et juleønske: Han beder alle sende frimærker til ovennævnte adresse.

Dansk dommer skal hjælpe nazi-ofrene

Landsdommer Carl-Seidelin-Larsen i spidsen for internationalt dommerpræsidium i Tyskland

Landsdommer Carl Seidelin-Larsen, der tidligere har været præsident for den internationale domstol i Alexandria, bliver fra 15. december leder af et dommer-præsidium på ni medlemmer, som skal være sidste instans i alle afgørelser om erstatning til nazismens ofre.

Det nye dommer-præsidium skal afløse de erstatnings-retter, som har fungeret i de tre allierede besættelseszoner. Det skal fungere ved hjælp af afdelinger i Rastatt for den tidligere franske zone, i Herford for den hidtidige engelske zone og i Nürnberg for den hidtidige amerikanske zone. Præsidiets øvrige medlemmer rekrutteres blandt franske, engelske, amerikanske og tyske jurister.

Landsdommer Seidelin-Larsen er 64 år gammel. Han er født i Indien som søn af en missionær og studerede ved universitetet i Edinburgh, inden han via justitsministeriet og politiretten i Ndr. birk blev dommer i de blandede domstole i Ægypten fra 1930—49. Siden 1949 har han været dommer i Østre landsret.

Der kan blive nok for den danske dommer at tage fat på.

Det kan således oplyses, at det i forbundsdagen i Bonn er meddelt, at der i løbet af de sidste 6 år i de 10 tyske lande tilsammen ialt er udbetalt 1.015.000.000 D-mark. til nazismens ofre.

En officiel statistik siger, at 800.000 erstatningssager er indleveret. Det vil sige, at der i løbet af 6 år ialt er udbetalt 1250 DM. i gennemsnit.

Indenfor samme tidsrum er 220.000.000 DM. tilbageholdt, selvom de var bestemt til dette formål.

Til sammenligning tjener, at de beløb, der er udbetalt til tidligere nazister og officerer alene i løbet af 3 år andrager 1,3 milliard DM.

På gensyn i
KINO HORSENS

Malerfirma

HØJGLANS

v/ N. Nicolaisen

HORSENS

Hede Nielsens Fabriker A/S

Horsens

A/S Horsens
Jern & Stålförretning

Horsens Trælasthandel

AKTIESELSKAB

Arbejdernes
Fællesbageri A/S

Horsens

Aktieselskabet

CHR. NIELSENS EFTF.

ARMATURFABRIK

Havnen

Horsens

1/2 Jydsk Ilt- &
Acetylgasfabrik

Horsens

Midtjydsk Smørekøport Forening

HORSENS

Chr. Lauritzen A/S

Tlf. 151

Horsens

Hans P. Andersen A/S

Horsens

MEJERIERNE I HORSENS

Bladets fremtid

En artikel i Information om »Kammeraternes Hjælpefond« er flere steder blevet forstået derhen, at bestyrelsen for fonden har drøftet at standse udgivelsen af bladet »Pig-tråd« f. eks. i 1957.

Vi må derfor i sandhedens interesse oplyse, at noget sådant aldrig har været drøftet på et bestyrelsesmøde i K. H.

Det aktuelle spørgsmål står i nøje relation til spørgsmålet om hjælp til invaliderne, sådan som det udføreligt er omtalt på siderne 329—339.

Gennem flere år har denne stærkt nødvendige hjælp været udbetalt af bladets overskud.

Da bestyrelsen fandt, at det var en statsopgave at løse denne sag fremover, vedtog man at gøre status over invalidernes stilling i dag, lægge denne status på bordet for regering og folketing og, ja så var man helt sikre på, at man ville sige: Denne sag klarer vi fremover.

Derved bliver bladets stilling en ny, nemlig at være bindeleddet mellem de 1.000 kammerater, der vedblivende ønsker at yde en kammeratskabshjælp gennem medlemsskabet i K. H.

Bladets oplag vil så blive betydeligt mindre, men dets opgave vil stadig være der som medlemsblad.

Brentano går ind for erstatning til norske k-z-fanger

Rejser kravet nu igen blandt danske eksfanger?

Den tyske udenrigsminister Heinrich v. Brentano erklærede på en pressekonference i Bonn med de skandinaviske landes pressekorrespondenter, at han vil gå ind for, at

der ydes de norske krigsfanger, der sad i tyske kz-lejre, en erstatning.

Dette spørgsmål har, som bekendt, optaget sindene stærkt blandt tidligere kz-fanger både i Norge og Danmark, og begge steder har meningerne været stærkt delte.

Fornylig drøftede danske eksfanger, om de skulde rejse et tilsvarende krav overfor Tyskland, men flere fandt, at man ikke skulle gøre det, dels fordi man egentlig ikke troede, der ville komme noget resultat ud af en henvendelse, dels fordi læger frygtede, at forventninger, som måske ikke kunne indfries, ville få neuroser fra krigstiden til at blusse op igen.

Hvis det nu skulle vise sig, at de norske fanger opnår erstatning, vil kravet sikkert blive rejst igen blandt de danske.

Nynazistisk student bortvist fra tysk universitet

En vesttysk student, Klaus Petri, der for nylig skrev en artikel i et studenterblad, hvori han forsøgte at retfærdiggøre de nazistiske koncentrations-lejre, har forladt universitetet i Bonn, efter at hans kammerater skarpt har kritiseret ham.

Initiativet til studenternes kampanje imod ham blev taget af en søn af forbundskansler Adenauer. Den unge Adenauer, der studerer jura ved universitetet, arrangerede i universitetets filmklub en forevisning af en dokumentarisk film om koncentrationslejrene. Efter forevisningen forsøgte Petri at fremsætte en udtalelse, men kammeraterne hysede ham ned.

Efter indgriben fra det vesttyske

undervisningsministerium og flere medlemmer af forbundsdagen blev Petris navn slettet af universitetets lister.

FORTÆLLEHJØRNET

Et minde fra besættelsestiden

Da vi århusianske politimænd blev anholdt d. 19. september 1944 af tyskerne, blev vi kørt op på Rytterikasernen i Vester Alle. — På den belægningsstue vi blev ført op i, så jeg på den hvidkalkede væg en tegning, der var udført med blåkridt. Tegningen, der åbenbart har været udført af en tysk soldat, der ikke har været tilhænger af sine landsmænds terror i Danmark, viste et edderkoppespind, hvori nogle af nettets tråde var iturevne. Inde i midten af edderkopenettet sad en stor korsedderkop, hvis bagkrop var tegnet med rødkridt, og korset var hvidt — altså som i et dannebrogflag. Under tegningen stod skrevet med blå blokskrift: *Einer spinnt immer*, hvilket i dansk oversættelse jo betyder: Een spinder stadigvæk. — Jeg stod længe — meget længe — og så på denne tegning, som jeg tilfulde forstod, og den gjorde et stort indtryk på mig, som jeg aldrig glemmer, så længe jeg lever.

Den formentlige tyske soldat, som det vel har været, der havde tegnet denne meget talende tegning, har dermed åbenbart villet antyde, at ligemeget hvad tyskerne søndrede, ville den danske modstandsbevægelses mænd udbedre skaderne og genopbygge, hvad ødelagt var — eller måske rettere hele den danske nation.

Willads Jensen.

Hilsen fra Esbjerg

PREMIER SQUASH

Havnegade 162 Esbjerg

O. BERTELSEN

Radio - Sendere - Ekkolod
Nyhavnsgade 25
Tlf. Esbjerg 3522

I/S EUROPA FISKEEKSPORT

Esbjerg Tlf. 1880

LEO KÆRAA

v. K. & O. Steen
Tlf. 1869
Kongensgade 25 Esbjerg

A/S ESBJERG TEGLVÆRK

Esbjerg

REHKOPFF'S

Special-Fotohandel
Esbjerg

ESBJERG BANK

Aktieselskab

Aktieselskabet

H. Blichfeldt

Esbjerg

A/S ESBJERG JERN-
OG STÅLFORRETNING

J. Lauritzens Eftf.

Mæglerforretning

Havnegade 61

Tlf. 3 & 3005

ESBJERG

Viggo Sørensen

Kassefabrik & Tømmerhandel
Telefon 1078 - 2878 Esbjerg

Esbjerg Hermetikfabrik A/S

Esbjerg

P. Rasmussen & Co. A/S

Maskinfabrik

Esbjerg

Esbjerg Trælasthandel A/S

L. HANSEN

Tlf. 2403

Dansk Andels Smørekseportforening

ESBJERG

EMIL PEDERSEN

Tømremester

ESBJERG

Havnegade 170

C. BREINHOLT

ESBJERG

DAGBLADET VESTKYSTEN

ESBJERG

TYSK PROFESSOR OM FEM ÅR I SOVJET

Et menneskeligt dokument af stor værdi

... og du skal føres, hvorhen du ikke vil. Således er titlen på en bog, der i forfatterens hjemland, Tyskland, er solgt i 200.000 eksemplarer.

Forfatteren er den teologiske professor i Bonn, Helmut Gollwitzer. Han er knap 50 år gammel. Han placerer sig som medlem af Niemøllers vennekreds, og afløste da også Niemøller som præst i Berlin-Dahlem i 1937.

Som de fleste tyskere blev han indkaldt til militærtjeneste. Det skete i 1940, og han deltog i krigen i fem år og blev ved krigens afslutning ført til Rusland i et fangenskab, der strakte sig over 5 år. Han stod nu ved hjemsendelsen overfor valget mellem at bearbejde sine år i Rusland grundigt, ja måske videnskabeligt, men han foretrak af tidsbesparende grunde at skrive oplevelser og tanker ned, frisk fra fra. Det skulle nedfældes mens han havde det hele i frisk erindring. Notater, endsige dagbog, havde han ikke at støtte sig til, da der under fangenskabets ikke var muligheder for at føre dagbog, og heller ikke chancer for at få en eventuel dagbog reddet igennem fængsler og over en grænse.

Bogens 230 tæt trykte sider indeholder egentlig tre bøger, og der står en masse på de godt 200 sider. Man kunne nok for letlæselighedens skyld have ønsket, at man havde presset færre linjer ind på siderne, eller at man havde brugt en større skrift, men Wangels forlag, der har udsendt bogen på dansk, har vel ønsket at gøre den så billig som muligt.

Dagbogsformen er brugt, men det er kun sket af praktiske grunde. Man studerer med interesse, hvad en sådan mand har at sige, dels på grund af hans indstilling som antinazistisk præst, dels på grund af de oplevelser, han har bag sig.

Og man må sige, at forfatteren tænker tingene mere fordomsfrit igennem, end man på forhånd tænker sig det muligt for en tysker.

Han analyserer til stadighed og ser tingene fra flere sider, således at propagandaen ofte sættes til side. Læseren tvinges til at tænke selv og til at tage standpunkt.

Allerede i indledningen filosoferer han over, om der består en mulighed for gentagelsen af årene 1933. Han udtrykker det med ordene: »Kunne en generation, et folk, der havde oplevet dette (sammenbruddet), nogensinde lade sig blænde af heroisk retorik, af magtens tilsyneladende evighed? ... »Nu blev tyskerne målt med det mål, med hvilket de havde målt jøderne. Ville de erkende sammenhængen?« — — —

Ved Weichsel forbandt han en mand ... og »tænkte også på en gruppe af nøgne lig ved Donetz, lig af tyske soldater, som russerne havde drevet ud i floden midt om vinteren. Ganske vist tænkte jeg samtidig også på hint russiske lazaret ved Donetz, hvor en tysk officer efter byens indtagelse havde hentet de velplejede og -behandlede tyske fanger ud og ladet alle de russiske fanger skyde ned ... «.

I en skildring af de grufulde forhold blandt de tyske flygtninge i Tjekoslovakiet kommer en meget talende parentes: »Zigøjnerne havde man udryddet med gas, nu drager vore bønder afsted som zigøjnere ... «

Man vil af disse få brudstykker af bogen forstå, at den har det, som vi har savnet hos mange af efterkrigstidens tyskere, nemlig at de tager deres egne gerninger med i bedømmelsen af årene under den sidste uforfærdelige krig.

Sådan set er det egentlig forbausende, at bogen er blevet en salgsmæssig succes i Tyskland, men der er jo i dette forhold en glædelig om-

stændighed, som vi gerne noterer os.

Ofte træffer man i bogen vidnesbyrd om forfatterens tro på en levende gud, og i de fem lange år i Rusland kom bibelen til at betyde uendelig meget for ham.

Et Sted, hvor der er tale om, at biblen ved »sorteringen« ville blive taget fra ham, hedder det f. eks.: »Endnu kunne jeg ikke helt fatte, at jeg skulle være berøvet det skrevne ord. Intetanende er alle, der foragter det! Jeg tænkte på hin dag under min første fængsling i 1939 i cellen ved Alexanderplatz; efter nogle dages forløb var også min bibel blevet udleveret til mig sammen med mit vasketøj — og da jeg holdt den i mine hænder, var det, som om murene omkring mig sank i dybet, og jeg stod fri og glad og vidste med mig selv: Nu kan det vare så længe, det vil, måneder eller år; med biblen hos mig havde jeg lige så meget arbejde og selskab som derude i den frie verden.«

Bogen er dog ikke noget religiøst skrift i egentlig forstand, man må snarere karakterisere den som et menneskeligt dokument af stor værdi.

F-k.

Vi vil gerne slutte denne årgang med at sende alle bladets venner de bedste ønsker for julen og det nye år med tak for trofast følgeskab i 1955.

Redaktionen

Hilsen fra Bornholm

Gudhjem Brugsforening
Telefon 55

JOHGUS KERAMIK
BORNHOLM

H. P. Blem Bidstrup
Store Torv Rønne

Simon Madsen
Rønne

Gunnar Larsen
Autoforhandler
Rønne

Allinge Savværk
v. Geert Hansen
Tlf. Allinge 9

Fox Skomagasin
Tornegade 1 Rønne

P. HANSEN
Fiskeriforretning
Tlf. 25 Svaneke

Vang Brugsforening
pr. Hasle
Tlf. Rutsker 34

L. HJORTH'S
Terracotta-Fabrik
Rønne

Alfr. Th. Haagensen
Juveller - Guldsmed
Rønne

Rønne og Omegns Pakhusforen.
Rønne

Aakirkeby og Omegns Sparekasse

NYKER BAGERI
Nyker

A/S Sydlandets Møbellager
Nexø

RUTSKER BRUGS

Nexø og Omegns Pakhusforening
Nexø

Pension Kilter
v. Chr. Kaas
Sandkaas pr. Allinge

Pension Sandbogaard
Sandvig Tlf. Allinge 303

Flemming Jørgensen
Manufakturhandel
Gudhjem

ALLINGE MESSE
C. Drost Tlf. 100

Arne Lund
Bagermester
Gudhjem

Jantzen's Hotel
Gudhjem Bornholm

Fiskernes Salgsforening
Allinge-Sandvig

O. Rønne-Jensen
Gudhjem Tlf. 25

Handelsbanken i Horsens

Filial af Aktieselskabet Københavns Handelsbank

DAMS HOTEL
Rønne

A/S Horsens

Kulkompani

Rø Brugsforening
Rø st.

PALÆ TEATRET

Horsens

Aage Madsen
Tasso Støbegods
St. Torvegade 7 Rønne

F. N. nyt

Internationale normer for fanger i fængsler.

Den 22. august åbnedes i Geneve en stor international kongres, der behandlede spørgsmål i forbindelse med forbrydelser, fængselsvæsen, forebyggende foranstaltninger, ungdomskriminalitet m. m. Kongressen var arrangeret af F. N. og varede to uger. Ikke færre end 400 fagmænd på området deltog i kongressen. Det drejede sig om både teoretikere som universitetsprofessorer, dommere og læger og om folk fra fængsels- og socialvæsen i en række lande.

F. N. lod forud for kongressen udarbejde en rapport, der blev lagt til grund for debatten på møderne. Rapporten blev til på grundlag af referater af møder på dette område i de seneste år og indbefattede også resultaterne fra særlige videnskabelige undersøgelser og praktiske eksperimenter i flere lande. Under en almindelig drøftelse på kongressen søgte man at nå til enighed om visse generelle normer for fangers boligforhold, den daglige kost, for disciplin, arbejds terapi og frihed i fængslerne samt om foranstaltninger, der sigter mod genoptagelse i samfundet af løsladte straffede personer.

nen i Rosenbergs østministerium til de sidste sovjetiske fredsfølere i Stockholm, som en amerikansk politiker nys har kaldt for »den anden verdenskrigs politiske atombombe«. De tyske Ruslandseksperterers syn på deres østlige nabo er i al korthed dette: Sovjets udenrigsministerium ligger i Moskva; i Moskva befinder sig også de kommunistiske partiers verdenscentral; udenrigsministeriet benytter disses partiers ideologi, nemlig verdensrevolutionen, som redskab i den russiske imperialisme, hvis formål til trods for skiftende klædebon aldrig har forandret sig — i de sidste århundreder.

De tyske amatør-diplomater i stil med Ribbentrop gennemskuede ikke eller for sent denne kendsgerning, som nemt kan camoufleres i døgnets politiske taktik. Men hvilken tragik, vi alt for hurtigt glemmer, rummer ikke denne taktik! Der blev handlet og pranget om hele nationers eksistens — og med en kynisme uden lige, med et par henkastede ord, et pennestrøg, afgøres f. eks. de baltiske staters skæbne. Værsgod, du må få dem — og deporterede halvdelen af befolkningen til »arbejdslejre«, jeg er ligeglad — siger den ene part, da handelen om venskabs-pagten står på — og de virkelige eksperter, som grev Schulenburgs, advarslers skubbes til side. Stalin var — efter »Madame« Kollontais referat — på forhånd klar over, at Hitler rundhåndet forærede områder som Litauen væk, fordi han i samme øjeblik allerede var besluttet på senere at hente dem tilbage. Netop denne gavmilde gestus vakte russernes mistillid. Og bogens interessante slutkapitel beretter om: Ærotrølige forhandlinger mellem tyske og russiske generaler i 1943 i Stockholm; mellemmand var en svensk statsborger Clauss, som døde 1946 — og trædene samledes i sovjetlegationen i Stockholm hos fru Kollontai og hendes medarbejder Semjonow, som nu jo er den ledende militærmand i østzonen. Beretningen lyder troværdig — hele affæren i Stockholm var dog kun en lille episode i stormagternes spil bag kulisserne, der ikke bør overvurderes — og desuden mistede en mulig

Mellem Hitler og Stalin

1) Henry Picker:

Hitlers Tischgespräche. (Bonn: Athenäum 1951)

2) Peter Kleist:

Zwischen Hitler und Stalin. (Bonn: Athenäum 1950).

3) Charles W Thayer:

Bären im Kaviar. (Bonn: Athenäum 1952).

Hitlers bordsamtaler, som Henry Picker har optegnet, fandt sted i Wolfsschance bunker i Østprøjsen, senere i Werwolf Bunker i Ukraine; medlemmer i hovedkvarteret, der lyttede, var blandt andre Martin Bormann, Keitel, Jodl, Dietrich. Allerede første aften, da Picker blev præsenteret for Hitler, lagde han mærke til en ligefrem hypnotisk tvang, der udgik fra »Føreren«, et mærkeligt fludium, som viste sig i måden, han mønstrede en fremmed på, i hans spørgsmål om de militære udmærkelser, i et vist reserveret håndslag — ikke mindst også i tilhørernes underdanige tavshed; det er utroligt, hvad generalerne lod sig byde: i de mest spændende dage, da der skulle tages stilling til krigens problemer, svarede Hitler med at holde foredrag om, hvor skadeligt det er at ryge tobak. Picker sammenfatter efter nær omgang med Hitler sine indtryk således: Det er fejlagtigt at tro, at en diktator har

en stratenrøvers omgangstone — Hitlers nimbus stammer netop fra hans evne til at tage hvert menneske efter dets særegne psyke. Bogen er et enestående fund for både psykologer og historikere; den løfter sløret fra »dæmonernes« hemmeligheder, den viser, hvordan de er, hvordan de har været og fremdeles vil være. Recepten er såre simpel: der fremkaldes en urokkelig tro på diktatoren så længe og fordi han tror på sig selv; enhver sekterer viser det; men sektereren søger dog sandheden, diktatoren derimod kun eet: magten for enhver pris.

Mest oplysende er Hitlers fremstilling af, hvordan han kom til magten 1933; men det er hans fremstilling, som han ønskede at få godtaget hos sine tilhørere — og morsomt måske »Føreren« ønske om, at nordmænd, danskere og svenskere skulle kolonisere Rusland, det germanske storriges koloni.

»Peter Kleist begynder sin bog »Zwischen Hitler und Stalin« således: »Min profession har sat mig midt ind i spændingsfeltet mellem Berlin og Moskva. Fra den første famlen til Sovjetpagten, fra flyveturen til Moskva som medlem i Ribbentrops stab førte livet mig igennem det hårde opgør om den politiske metode i østadministratio-

Hilsen fra Esbjerg

VILLYS RADIO

Nordby

Fanø

KAJ »BRAAD«

Boghandel

Kongensgade 87

Esbjerg

ROUST NIELSEN

Maskinfabrik

ESBJERG

POUL AGNER

Fiskeeksport

Esbjerg

AAGE CHRISTENSEN

Fiskeeksportør

Esbjerg

ESBJERG TRAWLBINDERI

Ny Havn

Esbjerg

P. C. TERLING & CO.

Transport

Esbjerg

FREDE SØRENSEN & CO.

Fiskeeksport

Tlf. 4100

Esbjerg

JOHAN OLSEN & CO A/S

Bygningsartikler

Esbjerg

SPEDITØR DIDERIKSEN

Esbjerg

Gammelby Teglværk

P. E. MUNCH

ESBJERG

Telefon 1086

Esbjerg Eksportmarked

ESBJERG

C. M. Nørskov Laursen

Maskinfabrik I/S

ESBJERG

VALSEMØLLEN

Aktieselskab

Esbjerg

E. & C.'s HØNSEFODERFABRIK ¹/₈

Esbjerg

CLAUS SØRENSEN

Esbjerg

Brødrene Mathiasen

Ny Havn

Esbjerg - Tlf. 47

Oscar Wilhelmsen

Fiskeeksport en gros

ESBJERG

H. M. Lauridsen

Vognmand - Brændselsforretning

Tlf. 520

ESBJERG

Tlf. 520

tilnærmelse til Hitler sin interesse for russerne efter at den »anden front«, invasionen var begyndt.

Har man gennemtygget disse tyske bøger, så er man ligefrem smittet af den grundighed og alvor, der kendetegner dem; man længes efter befriende humor. Og den får man i høj grad, sammen med værdifulde oplysninger om politikernes »menneskelige« side, i den friske skildring, amerikaneren Thaver kalder: *Bären im Kaviar*. »Bjørne«, det er russiske statsmænd, midt inde i kaviar; vitale natursvende, selv om de er ens modstandere: USA diplomaten skildrer deres daglige færden

med den dosis af fairness og humor, som de angelsaksiske folk ejer i så høj grad. Forfatteren fortæller om diplomater i deres fritid — og kun i marginen om historiske begivenheder. De sultede i Tyskland, med anstand og vid, og narrede tyske embedsmænd; i Rusland frøs de, men en boksekamp med Wyschinski hjalp; vi kommer til Kabul og Teheran og altid på fornøjelig måde. Bogen er lys, selv i de mørkeste epoker, der skildres — og netop i denne fändenivoldske drenghed så velegnet for dansk lune.

HANS RÜTTING.

Den norske frihedskæmper Harjo frigivet fra russisk fangenskab

Ville hjælpe russerne, men arresteredes som »spion«.

Den norske frihedskæmper Osvald Harjo, der satte livet ind under besættelsen for at spionere mod tyskerne til fordel for Sovjetunionen, og som senere flygtede over grænsen til Sovjet, hvor han blev idømt 15 års strafarbejde for påstået spionage til fordel for tyskerne, er vendt hjem til Norge efter at have afsonet 13 år af sin dom.

Harjo blev af de russiske myndigheder udleveret til Norges grænsekommissær, oberst A. Magnus, ved Storskog i nærheden af Kirkenes.

Dybt bevæget gav Harjo udtryk for sin taknemmelighed over den norske regerings bestræbelser på at få ham frigivet. Han ønskede ikke at udtale sig om fangenskabet i Sovjetunionen, men sagde blot, at han også var sovjetregeringen taknemmelig, fordi den var gået ind paa at afkorte hans straf med to år. Det var statsminister Gerhardsen, der under sit besøg i Moskva for nylig fik udvirket Harjos løsladelse.

»Det er en stor ting, at det lille Norge kunne bevæge den store Sovjetunion til dette«, sagde Harjo, der vanskeligt kunne tale for bevægelse. Han tilføjede, at han aldrig havde

opgivet håbet om at se Norge igen.

Blandt dem, der var taget til Kirkenes for at modtage Harjo, var hans nu 19-årige datter Aase, som ikke har set sin fader siden hun var seks år gammel.

Osvald Harjo blev anholdt af Gestapo i Kirkenes i 1942 og udsat for frygtelig tortur. Han havde drevet spionage for russerne. En norsk frihedskæmper, Harald Rygh, hjalp ham til at flygte til Sovjetunionen.

Efter en lang og udmattende vandrung nåede de til Murmansk — hvor de begge blev anholdt og underkastet tortur af russerne. Efter at have været interneret i to år blev Harjo og Rygh i 1944 ved en Sovjetdomstol kendt skyldig i spionage til fordel for tyskerne og idømt 15 års strafarbejde. Rygh døde i tvangsarbejdslejren i Kodina nogle år senere, og Harjo forsvandt i sibiriske lejre.

Fra andre norske fanger, der vendte hjem fra Sovjet-lejre, erfarede det imidlertid, at Harjo stadig var i live, og arbejdet på at få ham frigivet blev indledet.

Harjo blev straks efter ankomsten ført til et ukendt bestemmelsessted.

De danske grave ved kz-lejren misrøgtet

Klage over skandaløs behandling af de danske grænsegendarmers gravsted

De tyske myndigheder lader grave med danskere, der døde i koncentrationslejren Schandelah, ligge i en tilstand, der kan karakteriseres som nærmest skandaløs, hedder det i en henvendelse fra toldgrænsekorpsets forening til udenrigsministeriet.

Foreningens hovedbestyrelse har på et møde vedtaget at bede udenrigsministeriet om hjælp til at få forholdene rettet. Pårørende, der har besøgt deres kæres grave i Schandelah, har konstateret, at de danske grænsegendarmers gravsted i en skovkant ved lejren er blevet sløjfet.

Det blev konstateret, at tyskerne har gravet ligene op og flyttet dem til en nærliggende kirkegård uden at tage skridt til at underrette de pårørende, der naturligvis er meget vrede. Tyskerne har ladet gravstederne gro til, så de nu er dækket af meterhøjt græs og ukrudt, der skjuler de beskedne cementplader med koncentrationslejr-fangernes navne. De pårørende har henvendt sig til grænsekorpsets forening og bedt den lade klagerne gå videre.

Norsk hjemmefrontsleder tog sin afsked som minister i kamp til fordel for landsvigerne

Den norske justitsminister, Jens Chr. Hauge, oplevede i slutningen af oktober, at Stortinget med 72 stemmer mod 66 nedstemte hans forslag om efterbetaling af løn til tidligere medlemmer af det norske naziparti, »Nasjonal Samling«, som blev suspenderet fra offentlige stillinger i 1945.

Debatten varede i to dage og afstemningen gik på tværs af de politiske partier.

I alt havde 183 tidligere landssvigere søgt erstatning.

Jens Chr. Hauge søgte efter nederlaget sin afsked som minister.

Det er første gang siden 1926, at

Hilsen fra Sydvestjylland

Vejen Automobil Lager A/S
Vejen

Askov Andelsvaskeri

pr. Vejen Telefon Askov 88

Askov Brugsforening
Vejen

1/8 Simon Brønd & Co.

VEJEN

A/S Centraltrykkeriet
Vejen

LM Camping Specialforretning for campingvogne
Lunderskov
E. Lorentsen . Telefon 31 . Postkonto 11859

D. A. K. A.

LUNDERSKOV

**Vejen Metalvarefabrik
og Jernstøberi**

Magnus J. Uldall

Søndergade 91 Tlf. Vejen 378

Tagpapfabriken PHØNIX

Aktieselskab

Vejen

BRANDE BANK

Aktieselskab

Aktieselskabet

Veje Albuminfabrik

The Veje Albumen Factory, Ltd.

BRANDE ELVÆRK

Interessentselskab

Herning Klædefabrik 1/8

P. Nissen

Urmager og Guldsmed

Tlf. 135 Brande

Aktieselskabet

Herning Trælsthhandel

Videbæk

Kartoffelmelfabrik

A. m. b. A.

Tlf. 63 Videbæk Tlf. 63

Aktieselskabet

ZINCK'S FABRIKER

Godthaab pr. Svenstrup

Einer Eising

Manufaktur

Nibe

KAAS BRIKETTER A/S

KAAS

A/M Uhrekilde, Brande

Sven Hjorth

Lem St. Kolonial Tlf. 9

A. Nielsen

Trokotageforretning

Tlf. 83 Pandrup Tlf. 83

Henning Jansen

Pandrup Tlf. 157

en norsk minister har taget sin afsked direkte som følge af, at en vedtagelse i Stortinget er gået ham imod. Det store flertal af dem, der stemte imod justitsministerens forslag, var fra hans eget parti, arbejderpartiet.

Jens Chr. Hauge var under krigen leder af den norske hjemmefront. Han blev i Gerhardsens første efterkrigsregering forsvarsminister og efter en tid at have været generalsekretær i det arbejderparti, hvis stemmer fældede ham, blev han justitsminister. Han har været en ivrig forkæmper for den norske NATO-politik.

Danmark vor moder

Skrevet af dansk politimand i Neuengamme, nr. 2944. Han kom aldrig hjem.

Danmark vor moder, hør vore

bønner,
har du os glemt i vor dybeste nød?
Fører du os ikke snart ud af vort
fængsel?

Bli'r det et spil om liv eller død?
Sorgfyldt hver aften i drømme vi
sukker,
længselen plager vort nedstemte
sind,

hjemad mod dig i søvne vi vugger,
alt under nathimlens kølige vind.

Fader i himlen, har du forladt os
end vore trængsels tunge tid?
Send os til Danmark atter tilbage,
inden vinteren farver den hvid.
Lad os vore kære atter møde,
ikke i drømmenes koglende spil
lad det til virkelighed snart nu
blive,
du som det magter, såfremt du det
vil.

Skænk os den lykke snart, oh Fader,
nu i vor prøvelses svære stund,
tak og lovpris mod dig da vil lyde,
lyde fra hver en eneste mand.
Før du os hjemad til landet det

fagre,
landet med sollys og bølgende agre,
hjem til vort Danmark, da først
får vi ro,
hjem, hvor vor kære familie bo.

International konference i Brüssel tager stilling til de aktive modstandsfolks problemer i dag

Ønsker om oprettelse af en international central

I byen Brüssel holdtes i dagene 22. og 23. oktober en konference med drøftelse af de rettigheder, der må anses at være naturlige for deltagerne i modstandskampen mod den tyske nazisme.

Man nåede frem til en række beslutninger, som vi anfører, da de også vil have interesse for danske fanger.

Man vedtog:

I. At rollen, som de aktive modstandsfolk har spillet til forsvar for deres landes frihed og uafhængighed, giver dem den absolutte ret til godtgørelse fra starten. Udligning af skader, som de har lidt og en belønning for deres fortjeneste, har de den fulde ret til.

II At denne ret bliver sikret under hensyntagen til følgende grundregler:

a) Lighed af samme slags overfor retten til at gøre godt igen.

b) Ingen forskel for politisk indstilling og race.

c) Stadig garanti for udøvelse af disse rettigheder.

III Disse rettigheder må garanteres gennem:

a) En særret, sammensat af lige stillede.

b) Hensyntagen til rigtigheden af sandheden og tilladelse til bevisførelse med alle til rådighed stående midler.

c) fritagelse for omkostninger.

Deltagerne understreger værdien af det ydede arbejde, foruden ønske om, at der bliver fastsat et internationalt centralsted til samling af bevismateriel og til studium af modstandskæmpernes rettigheder og lovhjemler, og at dette får den videstgående hjælp af tidligere modstandskæmpere.

Man drøftede også medicinsk-rettelige og medicinsk-sociale problemer. Deltagerne er af den mening:

1) På grund af den kendsgerning, at der er opstået forsinkede sygdomme hos den tidligere deporterede, er det ubetinget nødvendigt at udelukkelsesfristen bliver ophævet og ved konstatering af T.b. (forsinket eller ikke) i forbindelse med fængsel, skal dette anerkendes og i særdeleshed ved alle sygdomme bør den franske invaliditetstabel anvendes.

2) At det er nødvendigt at vedlægge betænkning for den retsmedicinske kommission, psykiatere, psykologer og psykoanalytikere med henblik på behandling af tilfælde af kronisk afkræftede hos deporterede, og at det er nødvendigt at komme bort fra begrebet «traumatisk neurose», fordi denne benævnelse indebærer en moralsk nedsættende karakter.

3) At der ved en forvaltnings- og retskommission, som tager sig af invalide modstandskæmpere og deporterede, mindst skal være en læge, et medlem af modstandsbevægelsen, en modstandsmand eller en deporteret imellem.

4) At det er efterstræbellesværdigt, at der på sociale områder, som tilfældet allerede er i forskellige lande, bliver oprettet en social-rettelig-medicinsk centralstation, hvor modstandsfolk og deporterede finder hjælp for det, de har krav på, og hvor derfor indsatte læger og jurister har overtaget forhandlinger med den bestemmende kommission.

5) At det er ønskeligt, at det nye forhold og drøftelse deraf bliver organiseret i international målestok for at udvikle studiet af rets-medicinske problemer, terapien og omskoling.

6) At resultatet af den internationale social-medicinske konference i København og Paris om de deporteredes patologi finder deres udslag i lovhjemmel for forskellige lande.

A/S VARDE BANK

Esbjerg afdeling
Esbjerg

F. DANIELSEN'S

Tømmerhandel - Tlf. 51
Ribe

MAGASIN DU NORD

Grindsted

ANDELS-KLÆDEFABRIKEN

Grindsted

VINDING DALGAS

Østergade 1
Grindsted

FLYTNING

AARSLAND

Esbjerg **OPBEVARING**

GLOBE REKLAME

Kongensgade 102
Esbjerg

BENDIXEN & OLSEN

Elektroinstallatører
Tlf. 3160 Esbjerg

CENTRALTRYKKERIET

Esbjerg

A/S NORDISK SOLAR COMP.

Esbjerg afdeling

ANDERS LARSEN & SØN

Elektro-installatør og ingeniør
Kongensgade 19 Esbjerg
Tlf. 651 - 3651

CHR. REINHOLDT

Citroen-forhandler
Esbjerg Tlf. 836

HANDELSTRYKKERIET

v. M. P. Mathiesen
Tlf. 2568 Esbjerg

Aktieselskabet

Ribe Jernstøberi

RIBE

Esbjerg Tovværksfabrik A/S

ESBJERG

Ribe Urremme-Bælte

Plastikfabrik — Harald Keldoiff Jepsen

FROST A S

BØRKOP **Planteskoler — Skovfrøhandel** DANMARK

Carl Hansen

Stormgade 99 Tlf. 4220 (3 lin.) **ESBJERG**

Schaub & Co.'s Fabriker

A. m. b. A.

ESBJERG

EL. Brodrene Leervad

Autoriseret elektro installatør
Norgesgade 41 **ESBJERG** Tlf. 9 og 10

I. MØLLER THORGAARD

Tlf. 545 Esbjerg

OXBØL BAGERI

v. M. Jensen Tlf. 42

Mygdal Maskinsnedkeri
Vilhelm Jensen
Tlf. 29 Uggerby

Rugemaskinefabriken »PRIMULA«

Bøvlingbjerg

Tørring Andelsmejeri

Hagbert Lund
Vestergade Tlf. 525 Lemvig

Lemvig Mejeri
Tlf. 105 Lemvig

M. Abildtrup
Videbæk Korn- og Trælasthandl.

Chr. Nielsens Tømmerhandel

GØRDING

Videbæk Bogtrykkeri
V. Korreborg og G. Kolding

HOLSTED TRÆLASTHANDEL

Tlf. Holsted St. 2x12

A/S POUL ANDERSENS
TØMMERHANDEL

Holstebro

N. A. Jørgensens Møbelforretning

Bramminge

»STANDARD«

Ribe

Tlf. 325

Margarinefabriken
ALFA
Vejen

Holsted Spare- og Laanekasse

Holsted

KJELDEN

Tlf. 66 Holsted St.

Tage Johansen
Optiker Urmager Guldsmed
Tlf. 47 Holsted By

RIBE STAMPEMØLLE

Tlf. 20 - 320

G. Husted Christensen

Postkonto 25905

Gørding og Omegns
Sparekasse

Frøkjær Boligmontering
Tlf. 45 Ribe

Hotel DAGMAR

Tlf. 35 og 36

Ribe

Urmager
Karl W. Christensen
Tlf. 231 Grindsted Tlf. 231

Andelsmejeriet
Gredstedbro St.

A/S Hans Banks Eftf.

Skjern

HELMUT GOLLWITZER

... og Du skal føres derhen,
hvor Du ikke vil -



MIN KRIGSFANGEDAGBOG

E. WANGELS FORLAG A/S

Hft. kr. 12,50

V. B. kr. 19,50

150P

Enhver, der har oplevet en krigsfangelejr indefra, bør læse Helmut Gollwitzers bog, som indeholder et opgør mod det totalitære diktatur.

Af fangelejrenes tvivl og nød, af kommissærer og overløbere, af kristne og gudløse, af undertrykkelse og friheds-
trang, af et primitivt folk med vældige muligheder, af kapitalisme og kommunisme — af alt dette har Gollwitzer
bygget en fremstilling op, som overstråler og fordunkler enhver propagandistisk fremstilling.